

L'udovít Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Rok 31
9/2016
5. marec 2016

Cena 0,50 €

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

NAŠE MALÉ
MILÉ KOCÚRKOVO
Strana 4.

PARAZITY FUNKČNOSTI
PEŇAŽNÉHO TRHU
Strana 5.

GORAZDOVSKÉ TRADÍCIE
STÁLE ŽIJÚ A MOCNEJÚ
Strana 6.

PENIAZE NA SEN
JANKA ALEXÝHO
Strana 8.

SERIÁL O JOZEOVI
ČIGEROVI HRONSKOM
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Na úvod si zaspomínajme. Oba politické tábory (ľavica i pravica), ktoré sa usilujú o naše hlasy, už boli vo vláde. Nejde o nijakých nováčikov, už nám vládli. Máme to teda ľahšie. Môžeme porovnávať. Preto nesíme aj plnú zodpovednosť za svoj hlas, ktorý vhodíme do volebnej urny, rovnako ako i za svoju účasť či neúčasť v parlamentných voľbách piateho marca 2016. Nejde teraz už o akúsi neistú lotériu, aby sme mali právo povedať si: Politika je iba panské huncútstvo – na mne nezáleží. Tu nejde o prekážky. Svetová situácia je neľahká a úloha tých, ktorých si zvolíme, bude o to ťažšia. Žijeme v časoch veľkých zlomov. Netreba o to volať. Všetko sa aj tak mení. Je preto našou povinnosťou, ak nám naozaj ide o budúcnosť aj ďalších pokolení, zúčastniť sa osobne a voľiť zodpovedne.

Položme preto na váhy oba tábory. Všetko ich PRE a PROTI. Zoberme si pri zvažovaní na pomoc aj náš niekdajší zdravý sedliacky rozum. Čo, kedy, kto na predvolebných kortešáčkách posľuboval a čo z toho splnil. Bývalá vláda I. Radičovej (2010 – 2012) verbovala svojich voličov v duchu výzvy: Voľme menšie zlo. Akosi sa to aj mnohým voličom zapáčilo. Neuvedomili si, že ak sa menšie zlo dostane k moci, má šancu vyrásť do nevidaných rozmerov. A tak teda tá vláda vládla, až kým sa po dvoch rokoch nekonečných vnútorných rozporov, podrazov a nezhôd nedovládla k svojmu vlastnému pádu, k predčasným parlamentným voľbám 2012. Aj kabinet Roberta Fica (2012 – 2016) nevládol bez chyby. Položme si otázku, či a ako splnil svoje predvolebné sľuby. A budme spravodliví.

Voľme iba tých, ktorým popri hlasoch voličov pred voľbami ide predovšetkým o voličov ako takých, ako svojich spoluobčanov. Občanov našej vlasti. V oprávnenej nádeji, že vláda, čo vzíde z parlamentných volieb 2016, si aj zaslúži tú česť spravovať náš život, náš štát pri oslavách dvadsiateho piateho výročia vzniku našej druhej Slovenskej republiky v roku 2018. Rozmýšľajme, zvažujme a voľme zodpovedne.

Eva KRISTINOVÁ,
legendárna slovenská herečka

Signatári výzvy Šesťdesiatjeden krokov k slovenskej identite o poslaní Slovenska v treťom tisícročí

V MENE NÁRODA, MIERU A EURÓPY

Irena BERKOVIČOVÁ – Foto: Ivan PAŠKA

Dvadsaťosem štvrtého februára sa konalo stretnutie signatárov výzvy Šesťdesiatjeden krokov k slovenskej identite, ktorej 25. výročie si pripomenula Matica slovenská vydaním zborníka dokumentov. Jeho súčasťou bola diskusia o poslaní Slovenska v treťom tisícročí za účasti podpredsedu NR SR Miroslava Číža. Pozvanie prijal aj pravoslávny metropolita Slovenska a Čiech Rastislav, emeritný biskup a. v. Július Filo, veľvyslanec Srbskej republiky Šani Dermaku, prvý tajomník veľvyslanectva Ruskej federácie a ďalší hostia. Súčasťou slávnosti bolo aj odovzdanie matičných ocenení na záver Roka L'udovíta Štúra – okrem iných aj primátorovi Vysokých Tatier a starostovi Šintavy.

Na matičnej konferencii vystúpil aj podpredseda parlamentu Miroslav Číž.

Šesťdesiatjeden krokov bolo prvým a dovtedy najucelenejším programom v podstate samostatnosti Slovenska. Na jeseň 1990 ho pripravili Marián Tkáč, Milan Ferko, Jaroslav Chovanec a Michal Gašpar. Podpisali ho vo vtedajšej kaviarni Krym v Bratislave spolu tridsiati slovenskí intelektuáli a uverejnil ho denník Sme 27. októbra 1990. Autorov nazval Eduard Chmelár „otcami nezávislosti“. Dokument obsahoval dovedna šesťdesiatjeden návrhov – „krokov“, ktoré mali zmeniť štátoprávne postavenie Slovenska a zba-

viť ho „až zarážajúcej anonymy v Európe“. Vyvolal diskusiu a postavili sa zaň stovky občanov, ktorých mená zverejňoval Literárny týždeník. Napriek odporcom sa základný zámer iniciatívy podaril. Slovensko sa stalo 1. januára 1993 samostatným štátom.

Účastníci prijali toto vyhlásenie:

My účastníci kolokvia o poslaní Slovenska v treťom tisícročí, konanom pri príležitosti 25. výročia prijatia výzvy Šesťdesiatjeden krokov k slovenskej identite, ktorá stála na

jeseň 1990 na začiatku úsilia o slovenskú samostatnosť, uvedomujeme si potrebu formulovania poslania Slovenska v tomto čase. Oceňujeme pozitíva, dosiahnuté v poslednom štvrtstoročí, ale vyjadrujeme aj znepokojenie nad stavom sveta, Európy i Slovenska a vyzývame všetky vplyvné sily spoločnosti, zvolených predstaviteľov štátnej moci a samosprávy, humánnu i technickú inteligenciu a predstaviteľov cirkví, aby hľadali odpovede na výzvy súčasnosti v osvedčených hodnotách, vďaka ktorým tento národ prekonal

všetky nástrahy dejín. Sme povinní hľadať správny postoj Slovenska, ktoré od 1. júla tohto roka bude predseď Európskej únie, k aktuálnej situácii v Európe i vo svete, charakteristickej pojmovým i morálnym chaosom. Sme povinní tak ako v časoch tureckých výbojov na prelome stredoveku a novoveku účinne pomôcť brániť Európu.

Pamätajme pritom i na slová Jozefa Miloslava Hurbana, ktorý pred sto sedemdesiatimi rokmi vydal prvé číslo Slovenských pohľadov a žiadal v ňom rozvinúť slovenskú a slovan-skú vedu, ktorá nebude v rozpore s vierou, ktorá nebude merať svet rozumom odtrhnutým od človeka, ale ľudským srdcom.

Sme presvedčení, že Slovensko a Slováci majú predpoklady na vlastnú prosperitu, ale aj na zjednocovanie zdravých síl Európy, osobitne Slovanov, v záujme udržania jej tradičných hodnôt. Je tu opätovne čas, aby slovenská inteligencia pomenovala veci priamo a otvorene hovorila pravdu zodpovedným za Slovensko. V záujme toho potrebujeme vrátiť na národnú pôdu naše verejnoprávne médiá, aby sme presadzovali nám vlastné princípy dobra, podpory života, a nie smrti.

Slovenky a Slováci! Konajme v záujme nášho národa, v záujme mieru, európskej civilizácie, založenej na slobode jednotlivca, rodiny, národa a štátu.

3 OTÁZKY PRE:

Petra CABADAJA, vedeckého tajomníka Matice slovenskej

Vysoké ocenenie za Rok L'udovíta Štúra

• Minister kultúry vám udelil striebornú medailu a pamätný diplom. Za čo je táto pocta?

V diplome sa uvádza, že za aktívny prístup k dôstojnému programovému zabezpečeniu Roka L'udovíta Štúra 2015. Osobne to vnímam ako ocenenie Matice, ktorá vlani pripravila najviac štúrovských podujatí, a to na celom území našej vlasti! Kto neverí, ten nech si na matičnej internetovej stránke prečíta súhrnnú správu. V spolupráci s viacerými partnermi sa nám podarilo posunúť štúrovský odkaz do širších domácich aj medzinárodných kontextov a súvislostí.

• Ktoré z podujatí MS v rámci Roka L'udovíta Štúra 2015 v spoločnosti zarezovali najviac?

Najväčší záujem a ohlas vyvolal projekt Po štúrovských stopách v slovenských regiónoch, prioritne určený mladšej generácii. Hlavným cieľom nášho úsilia bolo atraktívne sprítomnenie odkazu štúrovskej generácie prostredníctvom popularizačných prednášok, recitácie štúrovskej poézie, hudby a divadelného predstavenia v dobových kostýmoch. Podujatia sme uskutočnili v dvanástich mesiacoch a zúčastnilo sa na nich vyše dvetisíc päťsto záujemcov. Opomenúť nemožno ani sériu stretnutí so žiakmi a s učiteľmi mnohých slovenských základných škôl, ktoré reflektovali najmä 170. výročie vzniku SNN.

• Rok 2016 bude patriť Sveto-zárovi Hurbanovi Vajanskému. Čo v rámci neho pripravujete?

Pred niekoľkými dňami sme oficiálne vyhlásili literárnu súťaž pre študentov vysokých škôl Matičná esej 2016: Vajanského odkaz dnešku. Podieľať sa budem na príprave vedeckej konferencie na podujatiach venovaných výročiam Slovenských pohľadov. Vajanský, samozrejme, dôstojne zarezoval aj na päťdesiatom ročníku nášho najstaršieho literárneho festivalu Slovesná jar v Martine (7. – 10. jún), na Národných matičných slávnostiach v Komárne (29. – 31. júl) i na ďalších podujatiach.

Zhovárал sa P. JAVORSKÝ
Foto: archív SNN

V SNN 10/2016
SI PREČÍTATE

■ Žurnalistická pohľadnica z priestoru ruského megapolisu na prelome tisícročí
■ Čo všetko sa dialo so Slovenskou televíziou od vzniku do roku 1989?
■ Slovenskí politológovia zhodnotia výsledky parlamentných volieb 2016

Anketa v Literárnom týždenníku ako barometer potrieb slovenskej knihy

Vláda musí rešpektovať potreby tvorcov

Ján ČOMAJ – Ilustrácia: logo Spolku slovenských spisovateľov

Kultúra a cestovný ruch patria medzi najviac zanedbávané oblasti všetkých doterajších slovenských vlád, aj keď obe – každá iným spôsobom – prispievajú k atraktivnosti krajiny a nepriamo i k jej materiálnemu bohatstvu zvyšovaním záujmu okolitého sveta, vytváraním komplexnejších osobností vo vlastnom obyvateľstve i k pestovaniu hrdosti ľudí na svoju národnú kultúru, krásu a históriu krajiny. Zo všetkých oblastí kultúry je na tom najbiednejšie literatúra a jej tvorcovia. To naviedlo redakciu Literárneho týždenníka na anketu spisovateľov a pracovníkov knižnej kultúry o postavení a potrebách našej literatúry – zverejňovali ju v prvých tohoročných číslach LT.

Anketa literárnych tvorcov, pracovníkov vydavateľstiev a knižnej distribúcie priniesla veľa podnetov. Len sa obávam, že si to zasa len medzi sebou povedali tí, ktorých to trápi, a sotvakto z kompetentných bude brať ich hlasy na zreteľ.

■ VEĽA PODNETOV

Spomeňme aspoň pár názorov a požiadaviek z tých, čo zazneli v ankete LT: zlikvidovanie niekoľkých domov umelcov a stredísk kultúry (domov výtvarníkov v Moravonoch, bratislavský Park kultúry a oddychu, na dlhé roky Dom spisovateľov v Budmericiach), ľahostajný vzťah štátnych orgánov k osudu Domu spisovateľov na Laurinskej ulici v Bratislave, ktorý sa

stal predmetom mafiánskych kšeftov, to všetko dovedna je priam svedectvom vzťahu štátu a úradov k problémom umenia a literatúry, pričom v prípade PKO aj ziskuchtivosti určitých „politikov“. Uvedme aspoň niektoré názory:

- spisovatelia upozorňujú, že neprizývanie ich zástupov na riešenie vážnych spoločenských otázok je samo osebe prejavom degradácie slovenských tvorcov, ich intelektu, rozkladu a spoločenského postavenia;
- absencia umelcov v celospoločenských diskusiách, dokonca aj o problémoch kultúry v najväčších médiách, vrátane verejnoprávnych, ktoré žijú z daní a poplatkov občanov, je alarmujúca;
- súčinnosť literárnych tvorcov

na tvorbe rozhlasových a televíznych programov je minimálna a často zužená na niekoľkých jedincov, ktorí sú ochotní spoluvytvárať programy bezduchej zábavy a písať brakové seriály;

– vlády si neuvedomujú, že základom rozvoja národa je jeho kultúra, že budúcnosť národa nevytvára len pragmatická politika ani ekonomický rozvoj štátu, ale aj duchovná úroveň národa, pričom umelci nikdy nepodceňovali ekonomickú, sociálnu a právnu funkciu štátu;

– poézia sa takmer dôsledne vytratila z programov rozhlasových a televíznych staníc, dokonca zanikla aj desaťročia obľúbená Chvilka poézie vo verejnoprávnej národnej a kultúrnej inštitúcii;

– je priam nepochopiteľné, že kultúra, menovite literatúra, sa dostáva na okraj záujmu aj sociálne orientovanej vlády, pričom spisovatelia odjakživa boli sociálne citiace osobnosti a dve storočia viedli národný a sociálny zápas Slovákov;

– sociálne postavenie spisovateľov, najmä tvorcov hodnotnej literatúry, sa dostalo do neznesiteľnej polohy a nijaký grantový systém ho doteraz v plnej miere neriešil, podstatne väčšie sumy peňazí idú na podporu divadiel a nakrúcanie filmov, pričom akoby si nikto neuvedomil, že aj tieto druhy umenia sa začínajú písaným slovom, teda literatúrou – bez námetu, libreta, scenára, divadelnej hry by jednoducho nejestvovali;

V ankete sa pripomínalo obdobie vzniku národných umeleckých centier, medzi nimi aj Národného literárneho centra, na ktoré dnes spisovatelia spomínajú už len ako na legendu, odporcovia slovenskej štátnosti, ktorým zavádzalo v názve slovo „národné“, ho nahradili slovom „informačné“, a tým od základov zúžili a dehonestovali pôvodné poslanie NLC, pričom určite by nebolo problémom vrátiť sa k jeho skvelej tradícii.

■ KNIŽNÍČNÉ PONOSY

– situácia jediného literárneho časopisu novinového formátu – Literárneho týždenníka – je katastrofálna a časopis je odkázaný na pomoc;

– podnetom je aj požiadavka na podstatne výraznejšiu podporu verejných knižníc, ktorých sme mali pred dvadsiatimi piatimi rokmi vyše osemtisíc, dnes ich je sotva desatina; podpora knižníc by vyvolala vyššie náklady kníh, a tým aj isté zlepšenie honorárov autorov – pripomeňme, že bežný honorár za knihu, ktorú autor píše v priemere rok, je jeden až tri priemerné mesačné platy, a veľmi často nula: Ladislav Ťažký neraz dostal ako honorár sto svojich kníh so slovami vydavateľa: Majstre, skúste si ich niekde popredať...

V ankete odznelo aj veľa iných hlásov, poštážovaní námetov. Prečítal ich vôbec niekto z kompetentných?

Prírodné bohatstvo nedovolíme drancovať nikomu, ani Európskej únii

Slovensko má ďalší spor s Európskou komisiou

Ivan BROŽÍK – Foto: archív SNN

Európska komisia koncom minulého roka začala proti Slovensku konanie v súvislosti s ústavným zákazom vývozu pitnej vody u nás, ktorý vstúpil do platnosti po hlasovaní v parlamente. Cezhraničný vývoz vody je na Slovensku zakázaný od roku 2014. Slovensko avizovalo, že v spore neustúpi.

Na vystúpení pred médiami najnovšie predseda vlády Robert Fico vyhlásil: „Chceme, aby Európska komisia (EK) rešpektovala, že pitná voda je národné dedičstvo, strategická surovina, národné bohatstvo a že každá krajina má právo prijímať opatrenia na ochranu a vlastnú obranu,“ vyhlásil a dodal, že „SR pôjde v právnom spore na hranu“.

■ ZÁSADNÁ OTÁZKA

Vyhlásenie premiéra, pri ktorom bol prítomný aj minister životného prostredia Peter Žiga, obsahovalo aj nasledujúce ubezpečenie: „Sme pripravení a cítime sa silní v tomto právnom spore. Ide pre nás o zásadnú otázku, ak by sme od svojho postoja, teda od ústavnoprávnej ochrany pitnej vody, pod tlakom komisie ustúpili,

znamenalo by to precedens, ktorý by sa netýkal len severu Slovenska a minerálnej vody, ale týkal by sa predovšetkým bezprecedentných zásob pitnej vody, ktoré máme na Žitnom ostrove. Výsledkom takéhoto rozhodnutia, keby sme sa teraz, s prepáčením, pokakali pod tlakom EK, by bolo, že by mohlo dôjsť k neobmedzenému a neregulovanému vývozu pitnej vody ako suroviny.“

■ POLIACI ŽALOVALI

Našu minerálnu vodu z oblasti Tatier chcela potrubím do Poľska vyvážať istá tamojšia spoločnosť. Samozrejme, v zmysle platného ústavného zákona u nás nemohla na niečo také dostať súhlas slovenských orgánov. Osočila teda na pôde Európskej komisie Slo-

venskú republiku, že porušuje pohyb tovarov na vnútornom trhu Únie. Predseda vlády však tvrdí, že Slovensko tejto spoločnosti nijako nebráni v podnikaní s našou minerálkou, podľa neho má možnosť baliť túto vodu na našom území do spotrebiteľských balení a tie vyvážať.

„Ale nemôže vyvážať vodu v cisternách, potrubím, lebo to by znamenalo nekontrolovaný, neregulovaný vývoz obrovského množstva pitnej vody a ohrozenie našich životne dôležitých zásob,“ skonštatoval na brifingu premiér.

■ STRATEGICKÁ VODA

Voda ako surovina je strategické vlastníctvo štátu. A „brániť si vodné zdroje všetkými dostupnými opatreniami

je právom každého štátu“, argumentuje Robert Fico. Pripomenul tiež, že v roku 2030 bude nedostatkom vody trpieť asi polovica európskych povodí. A základný zákon štátu v článku 4 hovorí: „Práva vody odobratej z vodných útvarov nachádzajúcich sa na území SR cez hranice SR dopravnými prostriedkami alebo potrubím sa zakazuje; zákaz sa nevzťahuje na vodu na osobnú spotrebu, pitnú vodu balenú do spotrebiteľských obalov na území SR a minerálnu vodu balenú do spotrebiteľských obalov na území SR a na poskytnutie humanitárnej pomoci

a pomoci v núdzových stavoch. Podrobnosti o podmienkach prepravy vody na osobnú spotrebu a na poskytnutie humanitárnej pomoci a pomoci v núdzových stavoch ustanoví zákon.“ Do tejto novely Ústavy SR sa dostal aj opozičný návrh.

Ako dopadne celé konanie, nemožno ani len predpokladať. V každom prípade je na rade aj medzinárodná diplomacia. Žiadalo by sa totiž, aby ochranu prírodného bohatstva na území zvrchovaných štátov podporili ako základnú myšlienku koexistencie aj ďalšie členské štáty Európskej únie.

VŠIMLI SME SI

Cena Matice ruskému národu

Predseda Matice slovenskej odovzdal veľvyslancovi Ruskej federácie v Bratislave Jeho Excelencii Alexejovi Fedotovovi Cenu Matice slovenskej ruskému národu. Stalo sa tak pri príležitosti štátneho sviatku Ruskej federácie, Dňa obrancu vlasti a profesionálneho sviatku Dňa diplomata 25. februára 2016 na slávnostnej recepcii v bratislavskom hoteli Crowne Plaza. Marián Tkáč pri odovzdávaní ceny veľvyslancovi uviedol, že je určená ruskému národu z vďaky za pomoc slovenskému národu v boji o prežitie v najťažších časoch maďarizácie, ako aj za dodržiavanie slovanských a kresťanských tradícií. Zároveň mu venoval aj krátky film Neznáma ruská pomoc Slovákom, ktorý je dostupný na matičnej webovej stránke. Mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec Ruskej federácie poďakoval za ocenenie, ktorým je anjel v drevenej kazete, a vyjadril presvedčenie, že je výrazom tradične dobrej spolupráce slovenského a ruského národa. Blížšie sa k téme vrátíme v budúcom čísle Slovenských národných novín.

(ib) – Foto: Ivan Paška

Záplava reklám na liečivá hrozí potopou nášho zdravia

Ziskuchtivosť bola vždy bezohľadná

Ročne si na recept vyberáme na našom malom Slovensku za miliardu eur liekov a stopäťdesiat miliónov si k tomu doplácame. Za ďalších dvesto miliónov eur si v lekárnach kúpime voľnopredajné liečivá. Nejestvuje však štatistika skutočnej spotreby liekov a výživových doplnkov, ktoré sú tiež chemickými prípravkami a môžu mať, pravdaže, aj škodlivé následky. Lebo sa predávajú pomaly v každom supermarkete.

Slováci si ročne z lekární odnášajú deväťdesiat miliónov balení farmaceutických výrobkov a podľa odhadu ďalších tridsať miliónov balení voľnopredajných liečiv si kúpia inde. To je dovedna stodvadsať miliónov balení, to je hrôzostrašných dvadsaťštyri balení na osobu a rok – a to ešte v tomto počte nie sú zarátané lieky, injekcie a infúzie, ktoré pacient dostáva počas hospitalizácie. Na čele liekového rebríčka Top 20 sú v spotrebe Ibalgin, Paralen a Acylpyrin. A na čele európskej spotreby je už roky Top trojica – Nemecko, Česko, Slovensko.

Spomeňme ešte niekoľko čísel, aby sme pochopili vážnosť problému.

Tretina (!) všetkých prostriedkov, ktoré vydáva spoločnosť na zdravotníctvo, sa vynakladá na lieky. Nehovoriac o výdavkoch ľudí za doplácanie k predpísaným liekom a za nákup voľnopredajných liečiv. Spotreba je nadpriemerne vysoká vo všetkých sledovaných farmaceutických skupinách, najmä však pri antibiotikách. Hoci sme na rozdiel od niektorých krajín (naprí-

klad USA) zakázali ich používanie v poľnohospodárstve, aj tak sa stále radíme medzi „antibiotické veľmoci“. Spotreba anti-

biotík, vyjadrená v odporúčanej dávke na tisíc obyvateľov, by sa podľa názoru lekárov mala pohybovať v rozmedzí dvanásť až pätnásť percent. Situácia je

takáto (náhodne vybrané krajiny): Etiópia – šesť percent, Čile deväť, Holandsko 14, Rakúsko 15, Maďarsko 16, Česko 18, Slovensko 24...., Grécko 39 percent.

Alarmujúca je však spotreba liečiv vo všeobecnosti. Na Slovensku je otvorených približne dvetisíc dvesto lekární, pričom časť sortimentu voľnopredajných farmakologických výrobkov je aj v regáloch drogérií a supermarketov. Tým sa spotreba stáva absolútne neprehľadná.

Výrobcom a obchodníkom sa to stále máli. Dôkazom je trestuhodne masívna reklama liekov v masmédiách. V náhodne vybraný deň (20. 2. 2016) jedna jediná naša televízna stanica v čase 18. – 20. h odvysielala neuveriteľných pätnásť reklamných spotov na liečivá! To si už žiada zásah zákonodarcov! Inak si tu mĺkvo, s nemým súhlasom spoločnosti vychovávame liekomanov! Nevraviac o tom, že nakoniec všetky tie drahé spoty a celú reklamnú kampaň farmaceutických spoločností a distribúcie, vrátane Dr. Maxa, zaplatíme my. V cene liekov. A cenou zdravia.

(jč)

Grexit, Brexit či EÚtanázia?

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Pamätáme si ešte výraz negociácia? Znamená to postupné približovanie a Slovensko aj iné štáty, ktoré spolu s nami vstupovali do EÚ, museli týmto procesom prechádzať počas viacerých rokov. Išlo o to, aby sme dokázali splňať všetky požiadavky bruselskej administratívy podľa článkov pôvodnej maastrichtskej zmluvy. Bolo to v roku 1996, teda pred dvoma desaťročiami, keď som ako člen skupiny slovenských novinárov priamo v holandskom Maastrichte mal možnosť spýtať sa na viaceré kontroverzné témy europoslanca J. M. Bertensa, ktorý sa podpísal pod demarš poslaný z Európskeho parlamentu vtedajšej Mečiarovej vláde. Jedna z mojich otázok bola o tom, či si vie pán Bertens predstaviť, že raz sa EÚ, ktorá

sa mala dlhodobo rozširovať (zatiaľ ostatný raz v roku 2013 prijatím Chorvátska), môže aj rozpadnúť. Odpovedal, že je to preňho nepredstaviteľné rovnako ako rozpad skupiny Rolling Stones. Nuž, známa kapela sa zatiaľ nerozpádla, ale EÚ to má naklonené. Kto tvrdí, že nie, je slepý i hluchý alebo nehanebne klame. Samozrejme že mocenské a imperiálne ambície byrokratov sú vysoké a nevzdajú sa ich, veď by prišli o obrovské príjmy. Lenže to, čo predviedli v kauze negociácie Ukrajiny, ktorú nateraz nechali napospas vlastným problémom, je jasný dôkaz toho, že tu nejde o zlepšenie životov a osudov miliónov ľudí, ale najmä o záujmy mocenských štruktúr. Regociácia je opakom negociácie a znamená teda postupné

vzdľahovanie. Týkalo by sa to tých štátov, ktoré by boli či už z vlastnej vôle, alebo vinou neplnenia konkrétnych podmienok určitým spôsobom odhodlané či prinútené z EÚ vystupovať. Lenže taký mechanizmus nie je

KOMENTÁR

presne zakotvený ani v Lisabonskej zmluve, ktorá mala byť predzvesťou akejsi ústavy EÚ. Výrazy ako Grexit a Brexit sa verejnosti dostali do povedomia v súvislosti s možnosťami, že by Grécko a Veľká Británia opustili spoločný dom Európskej únie, pravda, každý z aktérov za podstatne iných podmienok. V Británii bude v júni referendum o zotrvaní, resp. vystúpení z EÚ, čo by hrozilo následným referendum a vystúpením Škótska zo zväzku

s Londýnom, keďže snahy Škótvov o väčšiu mieru samosprávy a zároveň o členstvo v EÚ sú známe. V prípade júnovej správy z Londýna, že Brexit sa udeje, ohlásila už vopred šéfka Francúzskeho národného frontu Marie Le Penová, že nasledovať bude francúzske referendum a možný Frexit. K tomu snahy o samostatnosť Katalánska v Španielsku a možnosť rozdelenia Talianska na severné a južné – to neveští nič dobré. Migrácia a hrozba vojny to už len dokresľujú ako smutnú víziu politicko-ekonomickej apokalypsy na našom kontinente. Podľa toho, komu by to prospelo za hranicami Európy, vieme azda pomerne presne identifikovať aj to, odkiaľ prišiel spúšťač toho, čo hrozí byť v prípade Grexitu aj Brexitu príčinou rozpadu EÚ. Nesúvisí to len s aktuálnymi prezidentskými voľbami za oceánom, ale aj s odpočúvaním najvyšších predstaviteľov štátov EÚ tajnými službami a otváraním nových vojnových zápletiok molochmi zo skrytých kruhov. Podľa výkladového slovníka cudzích výrazov je eutanázia dobrovoľné ukončenie života

človeka pre neznesiteľné utrpenie s asistenciou inej osoby. Zmeníme jedno písmenko a je z toho EÚtanázia. Nešlo by už o ukončenie života jedného človeka, ale celej Európskej únie. Nuž, je to fatálna a smutná, ale aj nebezpečne reálna hrozba. Ak v blízkej či vzdialenej budúcnosti prevládne v systéme európskej integrácie práve to zlé, čo z nej robí strašiaka diktátorského byrokratického superšátu, neudrží ju pospolu nič. Najmä vtedy nie, ak bude tak ako teraz chýbať vízia lepšieho života pre občanov vlastných národných štátov a bude sa tu preferovať tendencia pozitívnej diskriminácie prisťahovalcov. Vtedy EÚtanázia prebehne veľmi rýchlo a z myšlienky integrácie ostane iba evakuačný systém dezintegrácie. V tejto komplikovanej dobe do popredia vystupujú vlastnecké spolky a politické strany. Na Slovensku vzniká reálny priestor pre Maticu slovenskú, aby spoločnosti ponúkla alternatívu globalizácie a to ochranu národných a kresťanských tradícií slovenského národa v rámci pôsobenia v Európskej únii.

Pavúk v sociálnej sieti

Maroš M. BANČEJ

Nedávno prebehla českými spravodajskými kanálmi pomerne stručná správa. Tridsaťročný muž lákal na sociálnych sieťach od mladých dievčat v rozmedzí dvanásť až šesťnásť rokov fotografie, na ktorých sa obnažovali, vydávajú sa pritom za ich rovesníka. Nie, nemýlite sa. Od viacerých požadované fotografie dostal, no vzápätí žiadal stále odvážnejšie až pornografické, vyhrážajúc sa tým, že predošlé fotografie zverejní. Po vyše roku (!) ho česká polícia zatkla a obvinila z výroby a držby detskej pornografie. Potiaľ agentúra správa. Keď sa však človek nad ňou bližšie zamyslí, ostáva mu rozum stáť. To, že mladiství dokážu obísť pravidlo, že na podobné siete sa môže prihlasovať len plnoletý užívateľ, je to najmenej. Podobné pravidlá sú pre prevádzkovateľov

siete iba formálne alibi, dôležitý kvôli reklamám je najmä počet užívateľov. Viac nám môže vŕtať hlavou fakt, že nešlo o nijaké srdcerúce zanedbané sociálne prípady, keď rodina mala prinajmenšom na laptop a na pripojenie sa k inter-

POZNÁMKA

netu. Čo robili rodičia? Kontrolovali vôbec svoje ratolesti? Tie dievčatá, ktoré neustále masírované bulvárom od novin a časopisov až po komerčné televízie sú stále presviedčané, že nahota, vulgárnosť a obscénnosť sú jedným z najľahších stupienkov k stále pochybnejšiemu označeniu „celebrita“? S najväčšou pravdepodobnosťou sa rodičia vyhovárali, že nemali čas. Veď predsa musia pracovať, aby v čoraz silnejšom ekono-

mickom tlaku a v permanentnom strese zabezpečili rodinu ekonomicky. To, že podobná skúsenosť doživotne mladé duše poznamená, zistia až postupom času. Kedysi v polovici deväťdesiatych rokov, keď bol internet na Slovensku ešte veľkou neznámou, sa pojem sociálna sieť užíval v celkom iných súvislostiach. Pridávalo sa k nemu slovíčko „záchranná“ a znamenal, že táto sieť mala zachytiť ľudí, ktorých raný a brutálny kapitalizmus zomlel, aby nepadli až na úplne sociálne dno. Okrem malej časti rôznych pochybných indivíduí išlo najmä o osamelé matky, dôchodcov, invalidov či mladých ľudí odchádzajúcich z detských domovov. Dnes o dvadsať rokov neskôr je sociálna sieť široko čípaná len a len ako priestor komunikácie v zdanlivo bezbrehom oceá-

ne internetu. Naoko ušľachtilá pôvodná idea spájať ľudí, môcť vyhľadať stratených priateľov, spolužiakov, rodinu či nadviazať nové priateľstvá dostáva povážlivé trhliny. Najnovšie psychiatri hovoria aj o závislosti od sociálnych sietí, ktorá bude zaradená do skupiny ako chorobná hračka vašeň. Lenže to nie je jediný aspekt fenoménu zvaného napríklad Facebook. V západnej Európe sa čoraz častejšie stáva, že si zamestnávateľ lustruje potenciálneho záujemcu o prácu práve cez sociálnu sieť. Nevhodné, napríklad vyzývavé fotografie či texty už stopli kariéru nejednej slečne. To však je ešte pomerne okrajová záležitosť. Európska únia čoraz hlasnejšie volá po kontrole internetu, najmä sociálnych sietí. Napríklad v súvislosti s protimigrantskými náladami. U nás stáli príspevky na sociálnych sieťach miesto zatiaľ dve mediálne, pomerne známe dámy. Čo bude, až „Veľký brat“ dostane do rúk príslušnú legislatívu, na to radšej nemyslieť. Bude platiť to staré – ak rozmýšľaš, nehovor. Ak hovoríš, nepíš. Ak píšeš, nepodpisuj. Ak si podpísal, tak sa nečuduj...

SPOZA OPONY

Keď zomrel Karol Polák, nebolo vlastne nikoho v športovom svete, kto by si naňho nespomenul. Jeho pohreb bol po dlhých rokoch prvým, kde mu prišli vzdať hold kolegovia z Prahy, Čiech a Moravy okrem iného aj preto, že na Morave sa konali pravidelne celočeské preteky v napodobňovaní Karola Poláka. So svojou trochu do mlyna chceme prispieť nie preto, aby sme nosili drevo do lesa. Skôr preto, že na osobitnom stretnutí k nedožitej deväťdesiatke Gaba Zelenaya sa zaskvel práve Karol Polák. Bolo to jeho posledné vystúpenie pred masou asi osemdesiatich novinárov. Bol som jedným z moderátorov tohto stretnutia, ale úprimne povedané tam, kde sa zjavil Karol Polák, hoci už osemdesiatnik, nebolo už treba nikoho iného. Vtedy už mal svoj dvojhodinový program, sám dve hodiny na javisku vedel strhnúť pozornosť publika. Bol to nielen neopakovateľný výkon. Bol jedinečný, nebolo nikoho iného, kto by ho prevýšil.

O čom Karol Polák na tom poslednom verejnom stretnutí s desiatkami kolegov novinárov hovoril? Vtipne, s eleganciou, bez hrubosti, ktorých toľko zažívame v politike, ostro kri-

Prečo práve Karol Polák

Dušan D. KERNÝ

tizoval terajšie pomery – nielen spoločenské, ale najmä v športe. Bez zábran porovnával vecne a s argumentmi, čo bolo v bývalom režime lepšie, ba oveľa lepšie, alebo bolo, a teraz nie je a chýba to. Priblížil začiatky televíznych športových reportáží, pripomenul nám, a to veľmi jednoznačne, nielen úlohu Gaba Zelenaya, ale najmä to, že v začiatkoch športovej reportáže stál tak v rozhlase, ako napokon aj v televízii Štefan Mašlonka. Vďaka Karolovi Polákovi sme si pripomenuli aj posledné rozhlasové bilančné vystúpenie

aby sa zachovala v rozhlase a televízii pekná slovenčina, aby sa nekazil jazyk, aby sa dbalo na slovenskú výslovnosť. Nebola to kritika nastupujúcich generácií, ale apel na to, aby sa za mikrofónom čo najviac venovali jazyku, slovenčine, slovenskej výslovnosti. A je pozoruhodné, že Karol Polák vo svojom vystúpení asi tretinu času obetoval práve tomu istému – apelu na slovenčinu, uvádzaniu množstva príkladov či už zo spravodajstva, alebo športového spravodajstva o tom, ako sa hyzdí slovenský jazyk, ako sa hyzdí výslovnosť,

ako mizne a je potláčaná spisovná slovenčina. Hovoril to na sklonku života človek, ktorý už mal za sebou profesionálnu kariéru, skončil profesionálny život. Naliehanie na udržanie dobrej slovenčiny je vlastne jedným z jeho celoživotných odkazov. Karol Polák na záver života bol po Štefanovi Mašlonkovi druhou osobnosťou, ktorá naliehala na potrebu udržania noriem a pravidiel slovenského jazyka. Obaja to urobili nezávisle od seba. Karol Polák ako nikto iný vybudoval pre slovenčinu rešpekt a uznanie. Vďaka Karolovi Polákovi sa v bývalom pätnásťmiliónovom štáte stala slovenčina zrozumiteľná, prijateľná aj pre českého diváka tak ako nikdy predtým. V čase, keď slovenskí politici sa usilo-

vali hovoriť po česky a nezvládali to, Karol Polák a s ním jeho slovenčina sa stali uznávanými v českom prostredí, prelomili bariéru „nezrozumiteľnosti“, veď to trvalo a pretrvávalo dlhé roky. Situáciu o porozumení a neporozumení pozná mnoho ľudí, je to priam legendárne, ako Slováci nemajú problém porozumieť češtine, ale naopak je to inak a v posledných rokoch sa to stupňuje. Dnes mnohí zastávajú názor, že sa musíme brániť v mnohom pred prevahou češtiny, v detských programoch osobitne. Preto si myslím, že pre profesionálov, teda tých, pre ktorých je slovenčina pracovným nástrojom, by mal platiť nielen odkaz práve tak Štefana Mašlonku, ako aj Karola Poláka. Za udržiavanie slovenčiny, za povznesenie jazyka v profesionálnom mediálnom prostredí by sa mali udeľovať každoročné ceny práve tak, ako aj ceny za najväčšie jazykové zverstvá. A tu by sme sa nemali obmedzovať len na ľudí z mediálneho prostredia, ale dávať aj osobitnú cenu za jazykové zverstvá politikov.

SEBAOBRAHA

Bratislavská ulica je medzi Žilinčanmi známa najmä rómskou kolóniou. Niektoré domy v dezolátnom stave sú zdemolované vinou svojich nájomcov. Pre narušenú statiku začalo mesto Žilina vo štvrtok 25. 2. s búraním jedného z nich. Poslednými obyvateľmi domu číslo 58 na Bratislavskej ulici bolo šesť rodín. Štyri tam žili nelegálne, ďalšie dve mali platnú nájomnú zmluvu.

Búranie geta

„V trojizbovom byte sme bývali desiatí. Mesačne sme platili asi stotridsať eur,“ povedal pán Alexander, ktorý býval v jednom dome dvadsať rokov a s mestom sa dva roky súdil, aby dostal bytovú náhradu v ďalšej bytovke v kolónii. Byty, ktoré im v minulosti prideliť alebo ich neoprávnene obsadili, už nie sú obývatelné, napriek tomu tam bývali celé rodiny. Narušená statika môže byť v mnohých domoch, preto dalo mesto vypracovať statické posudky aj v iných bytovkách. Primátor tvrdí, že mesto celý komplex budov zbúra. „Osudy ďalších domov sú v rukách ich nájomníkov. Mesto ako majiteľ vkladá peniaze na opravu a údržbárske práce a sú to nemalé náklady. Napriek tomu vyzerajú bytovky katastrofálne a sú zdevastované,“ povedal Igor Choma, primátor Žiliny.

Mesto chce podľa územného plánu v miestach kolónie vytvoriť prístupový bod k riviére, budúcej oddychovej časti mesta. „Ak prebehne rekonštrukcia železničnej trate a zredukujú sa kolajiská za domami, vznikne priestor na budovanie zelenej zóny. Netreba sa na to pozerať tak, že sa to stane budúci alebo ten ďalší rok. Myslím si, že časom sa k tomu dostaneme,“ predstavil primátor Choma plány do budúcnosti. Na vysťahovanie vyše štyristo legálnych obyvateľov geta zatiaľ mesto nemá pripravené náhradné bývanie. V kolónii, ako lokalitu nazývajú miestni, bývajú slušní ľudia, ale i neprispôsobiví obyvateľia.

Na Bratislavskej ulici v Žiline žije aj slovenský reprezentant v boxe Peter Baláž, známy pod prezývkou Koza. Nasťahoval sa tam pred piatimi rokmi a už tri roky sa snaží od mesta získať sociálny byt.

„Zle sa tu žije. Čakal som od mesta podporu, aby som sa dostal z kolónie. Mám priateľku Nerómku a chcem jej dokázať, že sa o ňu dokážem postarať,“ hovorí osemnásobný majster Slovenska v boxe. Prístup mesta ho sklamal. Nechce žiť medzi Rómami a rád by sa oddelil od kolónie. Na kúpu bytu nemá peniaze, pretože je na polovičnom invalidnom dôchodku.

„Reprezentoval som Slovensko, bol som profesionálny boxer, bol som na olympiáde v Atlante, na majstrovstvách sveta a Európy. Nikto mi nevie podať pomocnú ruku,“ sťažuje sa Peter Baláž. Nájomné v jednoizbovom byte platí päticť každý mesiac, no či sa niekedy dostane zo zoznamu čakateľov na sociálne bývanie do nového bytu, netuší.

Vysťahovanie a presunutie do ďalšieho domu, kde sa budú viacpočetné rodiny tlačiť, nie je podľa sociálneho pracovníka Martina Brňáka dobré riešenie. „Keď sa s tými ľuďmi systémovo pracuje, naučia sa, ako pravidelne platiť nájomné. To, že sa zbúra bytovka, nie je riešenie,“ povedal M. Brňák a dodal: „Rovnako aj filozofia prestupného bývania je model, ktorý využívajú vyspelé štáty v Európe. Od nocľahárne cez ubytovňu až po vlastné bývanie. Stojí to najmä na práci s tými ľuďmi, nie je to o peniazoch, ale o zámeroch.“

Robert LANDIS

Štefan Packa zostavil najnovšiu kuchársku knihu s dcérou Patríciov
Čo a ako varia slávni a populárni

Zhovárал sa Emil SEMANCO – Snímky: archív Š. P.

Životný príbeh Štefana Packu kopíruje americký sen s takmer hollywoodským scenárom, ale s typicky slovenským „koncom“. Z dolniackej Paty pri Seredi sa ako chlapec dostal do našich veľhôr a tu sa z obyčajného pikolika či pingla – ako sa zvyknú v reštauračných službách označovať tie najnižšie posty – vyšvihol až na vedúce riadiace pozície, stal sa riaditeľom hotela, šéfom Grandu v Jasnej. Vtedy, keď naplno otváral dvere i srdce umelcom, keď sa spolu s Tiborom Bártfayom a akademickým maliarom Mariánom Prešnajderom vari pred dvomi desiatkami rokov podieľal na organizovaní sochárskeho sympózia pre mladých výtvarníkov, sme sa spoznali a zbližili, lebo bol nielen majstrom v príprave pokrmov a lahôdok do žalúdka, ale mal i „básnické črevo“, a dokonca aj sám výtvarne tvoril. Tým si získal moje sympatie natrvalo, aj keď ho príslovenčná slovenská malosť a závistlivosť i doslova mafiánske privatizačné praktiky po roku 1989 zomleli. Nevzdal sa a stále dokazuje, že na to má...

Básnik, gurmán, výtvarník Štefan PACKA.

• Ktorú z vašich doterajších kníh si ceníte najviac a prečo?

S knihami je to ako s deťmi. Každé je iné, ale dobrí rodičia ich majú radi všetky. Moja ostatná kniha je v poradí šiesta s gastronomickou tematikou. Predtým mi vyšli knihy Receptár špeciálit, Varíme lacno,

vtipne, rýchlo, Erotická kuchárka, Varíme zdravo a hravo, Tatry na tanieri. Vo všetkých som sa usiloval spájať recepty jedál s beletristickým rozprávaním o jedlách a varení. V kníhkupectvách je množstvo kuchárskych kníh, v ktorých sa recepty opakujú, sú archaické a nereagujú

na súčasné trendy gastronómie. Gastronómiu chápem ako súčasť ľudskej kultúry, tá má svoju históriu a vývin. Slovenská kuchyňa je pestrá, naši predkovia v neľahkých podmienkach založili dobrú úrodu, my by sme ju mali kontinuálne zušľachťovať a rozvíjať!

• Čím vám spôsobuje radosť tá posledná, v ktorej sú recepty (nielen) od slávnych a úspešných?

V knihe (Nielen) Recepty slávnych a úspešných spolu s dcérou Patríciov predstavujeme pol stovky osobností Slovenska z rôznych oblastí života so zreteľom na ich vzťah k jedlám a ku gastronómii. Osobnosti sú v knihe zastúpené portrétnou fotografiou, zaujímavým rozhovorom, dokumentárnymi fotografiami a receptom obľúbeného jedla, vrátane jeho fotografie. Kniha teda nie je len súborom receptov, ale aj príbehom známych a úspešných ľudí, ktorí v rozhovoroch hovoria nielen o varení, ale aj o tom, čo je pre nich v živote dôležité.

• Určite nebolo ľahké urobiť rozhovory a zhromaždiť materiály od päťdesiatich osobností z rôznych kútov Slovenska aj Čiech.

Podarilo sa to aj vďaka mojej spoluautorke, ktorá pripravila väčšinu črt a a profilov v knihe. O to väčšia je radosť autorov i vydavateľa, keď počujú na spoločnú knihu slová uznania. Čitatelia sa z knihy dozvedia veľa zaujímavých informácií a príbehov. Málokto napríklad vie, že osobný čašník pápeža Jána Pavla II. pochádza zo Slovenska a tu aj žije. Z knihy sa dozvieme, čo jedol Kristus a jeho učeníci na Poslednej večeri, bez akých írečítých slovenských potravín nejde do

Nad obrazovou publikáciou.

Himaláji najúspešnejší slovenský horolezec všetkých čias Peter Hámar, aké skvelé kuchárky sú obľúbené speváčky Mária Čirová, Marcela Laiferová a Adriana Kučerová. Verím, že čitateľia budú mať radosť aj z rozhovorov s Milanom Knížakom, riaditeľom Národnej galérie v Prahe. Je to jeden z najväčších bohémov v Čechách, ale aj nesmierne múdry človek a všestranne nadaný. Aj bývalý prezident Rudolf Schuster nás presvedčil, že nie je iba propagátor drienkovice, ale aj skvelý kuchár. To isté platí o Milke Zimkovej, Petrovi Jarošovi, Antonovi Hykischovi... Knihu v reprezentatívnej úprave vydalo ambiciózne vydavateľstvo GEORG v Žiline a ku cti jeho majiteľovi Jurajovi Štefurovi slúži, že automom ponechal voľnú ruku pri výbere osobností.

• Čo ešte chcete literárne „uvařit“ a čo výtvarne „nalepiť“, lebo ste známy aj ako kolážista...

V lete budem mať vo výstavných priestoroch Múzea Janka Kráľa v Liptovskom Mikuláši výstavu pri príležitosti životného jubilea (sedemdesiat rokov). Na výstave budú dominovať obrazobásne, teda obrazy vytvorené kolážovou technikou, v ktorých budú vkomponované moje poetické texty. Pri tejto príležitosti mi vyjde aj kniha poézie s názvom MoSTY a Jazvy. Ilustrovaná bude mojimi najnovšími kolážami. No a pokračovať budem aj v mojom literárno-gastronomickom programe: pribudnú knihy na tému hudba a gastronómia, výtvarné umenie a gastronómia i Kuchárka pre nekuchárov...

O ČOM JE REČ

Zase bolo trochu veselo. Matadori slovenskej politiky vytiahli zbrane a páľili z ťažkých kanónov. Lietali nadávky, gúľali sa milióny, usilovali sa pretromfnúť jeden druhého, kto je aký veľký zlodej, no dopopuku! A každý vodca partaje (po americky – líder) sa trieskal po hrudi, ako zatočí po voľbách s korupciou. Vo chvíli, keď čítate tieto noviny, sa možno ešte hlasuje, lebo náš týždenník vychádza práve v deň volieb. Rád by som sa premenil na škriatka a nazrel do slovenských domácností. Lebo cez voľby to už tak býva v niektorých rodinách, že sa familia rozdelí: otec je za, matka proti a babka s dedkom majú celkom inakší názor. Hm, seniori, tým by mali zakázať voliť, vyjadril sa pohľadovo nedávno jeden junior. Mój kamarát, ktorý deti nemá, mal zas úplne iný problém: jeho manželka je Maďarka a on zarytý slovenský vlastenec. Manželka milovala svojho muža, ale prišli voľby – a ona šla voliť maďarskú stranu. Zavrel som ju, priviazal, nič nepomohlo, vysvetľoval priateľ, ušla. Raz ju rozboleli zuby, inokedy potrebovala navštíviť mamu, nič nebola pravda, ona jednoducho musela ísť voliť Maďarov! Takáto patália, pre voľby hrozil rozvod!

Dúfajme, že sa o deň, o dva všetko upokojí. Je rozhodnuté. Začnú sa bitky o percentá, rokovanie o koalíciách; tí, čo si ešte včera nevedeli prísť na meno, sú odrazu spojenci. Taká už je politika – jednoducho panské huncútstvo!

Naše malé Kocúrkovo

Peter ŠTRELINGER

No máme veľa neobyčajne schopných ľudí, ktorí sa mohli uplatniť pri našej neľútostnej predvolebnej kampani. Napríklad takí poradcovia na prípravu farebných revolúcií. Slováci pri organizovaní prevratov majú svoje vlastné know-haw. Vyskúšali si to už na Balkáne, v Gruzínsku, Ukrajine, ak by sme boli celkom dôslední, tak ani naša „zamatová či handrová revolúcia“ v roku 1989 nebola bez ich aktívnej účasti. Jeden z hlavných špecialistov, bývalý minister zahraničných vzťahov Pavol D. o tom ochotne hovorí s francúzskym novinárom, vysvetlí princíp tej predprevratovej mašinérie na Ukrajine. O tom, ako v pionierskom tábore na Kryme ško-

lili mladých Ukrajincov, ktorí sa neskôr objavili na kyjevskom majdane. Všetko je pritom neobyčajne jednoduché. Napríklad veľmi účinná finta s dievčatmi v bielych tričkách. Tie treba pri proteste postaviť do prvého radu. A hneď pri prvom

konflikte s políciou sa zjaví na bielych tričkách krv alebo aspoň kečup. A pri tom nesmú chýbať kamery... Svet žasne, ako krvavo sa vládna moc vyrovnala s protestujúcimi. Na Ukrajine sa to, žiaľ, neskončilo iba kečupom. Ukrajina sa zmietla v krvavej občianskej vojne s tisícami mŕtvych. O tom už organizátori farebných prevratov nepremýšľajú. Nuž, takýchto my máme na Slovensku machrov!

Nejestvuje však jeden scenár, každá krajina je špecifická, vysvetľuje špecialista pre farebné revolúcie. Najvhodnejší čas na zmeny je v období pred voľbami. Vtedy treba dať dohromady nespokojných ľudí. Tentoraz to skúsili s učiteľmi, ktorí

majú dlhodobu nízke platy. Mimo- vládné organizácie na Slovensku vyčlenili doláre na spustenie štrajkov, zorganizovalo sa zopár tink-tankov (prípravných školení pre organizátorov). Bolo treba zatieniť problém s imigrantskou krízou, ktorá hrozí Európe. Slovenský premiér a vláda sa postavili Bruselu proti povinným kvótam. Taká nehoráznosť.

„Ak oberieme vládnú stranu o päť percent, štrajk bude úspešný!“ vyhlasoval hrdo predseda štrajkového výboru Sebelédi. V týchto chvíľach je už možno jasné, či to stačilo, či sa dostane k moci Igor, Richard, Jano, či sa miliónár a starostlivý otec ôsmich detí prešmykol do parlamentu alebo ostane vlada v rukách najmocnejšej strany a nenávideného Roba?! Ak vyjde katastrofický scenár a nič sa nezmení, musia naši špecialisti – šampióni slobody, vymyslieť niečo nové, onakvejšie. Odporúčam im zorganizovať napríklad štrajk Spolku drobnochovateľov. Veď napokon nielen chovatelia mačiek a psov, ktorých sú tisíce, sú trvalo nespokojní. Istotne sa pridá aj Spolok na ochranu zvierat. Chovatelia prasiať by zas mohli pomôcť zažehnať príliv islamských imigrantov! Teda – možnosti sú naozaj veľké. A všetci v našom Kocúrkove budú potom šťastní!

Väčšinu štátov sveta sužuje obrovská zadlženosť domácej ekonomiky

Parazity funkčnosti peňažného trhu

Väčšinu štátov sveta dnes sužuje obrovská zadlženosť domácej ekonomiky. Tá je dôsledkom neschopnosti národných vlád zabezpečiť financovanie vládných výdavkov najmä z daňových a iných príjmov ich štátneho rozpočtu. Nebudeme špekulovať, či terajšie vlády v rámci predvolebných sľubov neodhadli možnosti ich financovania, určite však nepovedali svojim voličom, že ich to bude ako daňových poplatníkov aj niečo stáť, a tiež sa prepočítali, ak predpokladali, že inflácia pomôže odkrojiť z narastajúcich dlhov, ktoré v niektorých prípadoch presiahli ich ročne vyprodukovaný hrubý domáci produkt.

Róbert HÖLCZ – Foto: archív SNN

Zrazu je všetko ináč, keď na peňažnom trhu začali pôsobiť parazity jeho funkčnosti, pod čím treba rozumieť zapnutie strojov na tlačenie peňazí v suteréne ECB, ktorými sa vraj očakáva naštartovanie hospodárskeho rastu, zníženie nezamestnanosti a napokon aj odplašenie terajšieho najväčšieho strašiaka peňažného trhu, ktorým je všadial prítomná deflácia. Pozrime sa teda na niektoré dôsledky neštandardnej situácie, s ktorými dnes zápasí väčšina štátov sveta.

■ ZÁPORNÉ ÚROKY

Prednedávnom sa úspešnosť národnej ekonomiky posudzovala podľa vývoja známych makroekonomických ukazovateľov, ktorými sú HDP, inflácia, nezamestnanosť a obchodná bilancia. Ich vzájomné prepojenie nám hovorilo o miere deficitu verejných financií a verejného dlhu k HDP. S nástupom parazitov funkčnosti peňažného trhu sa čoraz viac spomína ich schopnosť zaplátať deficitné štátne rozpočty predajom štátnych dlhopisov, v menšej miere pokladničných poukážok za nižší ako trojpercentný výnos. V prípade vyšších úrokov sa financovanie štátnych rozpočtov považovalo za neudržateľné, keďže úroková sadzba vyjadrovala mieru rizika dlžníka, a teda aj jeho schopnosť požičené peniaze podľa dohodnutého splátkového kalendára vrátiť. U tých najmenej rizikových, akými sú dnes Nemecko, Holandsko a Fínsko, sa dnes môžeme stretnúť s doteraz nepoznaným javom – záporným úrokom, čo znamená, že investori sú ochotní dokonca platiť za to, že spomínané štáty si od nich peniaze

požičiajú, čo v každom prípade treba pokladať za parazitovanie na klesajúcej hodnote eura v porovnaní trebars s dolárom.

■ NEŠTANDARDNÝ JAV

S niečím podobným sa môžeme stretnúť aj u nás, keď prvýkrát v histórii samostatného Slovenska nás najmä zahraniční investori označili ako bezpečnú krajinu, čoho dôkazom je, že za marec tohto roku si za výpožičku 126 miliónov eur na dva roky vypýtali len 0,015-percentný úrok, ba niektorí z nich dokonca nakúpili náš štátny dlhopis aj so záporným úrokom. V doterajšej histórii peňažného trhu si nevieme spomenúť, či sme sa niekedy stretli so zápornými úrokmi ako dôsledok nadmerného dlhu a šetrenia, a teda aj nízkeho dopytu po peniazoch. Či napokon chýbajú bezpečné aktíva, ktoré nemá kto predat' a ich doterajší vlastníci sú zošňurovaní

rôznymi regulačnými opatreniami, nebudeme špekulovať. O tom, či kvantitatívne uvoľňovanie môže napokon vyvolať dlhopisovú bublinu, tiež nie, a tak si počkajme, čo nám v najbližšom období prinesie tento neštandardný nástroj menovej politiky ECB, ktorému tak dôveruje najmä jej prezident ako predstaviteľ veriteľa poslednej inštitúcie. V tejto súvislosti nám ostáva len jediná nezodpovedá otázka – poznanie nástrojov na zabránenie rizika prasknutia spomínanej bubliny či už zmenou úrokových sadzieb, alebo prísnejšou reguláciou jej podriadených bánk.

■ INVÁZIA PEŇAZÍ

Menová politika ECB dohnala úrokové sadzby na historické minimum, čo na jednej strane znižuje náklady na obsluhu štátneho dlhu a na druhej strane si firmy a občania požičiavajú lacnejšie

a môžu teda viac investovať a teda aj viac spotrebovať. Nie všetci sú spokojní, čo platí najmä pre tých, čo si dokážu zo svojich príjmov aj niečo ušetriť a peniaze chcú investovať do niektorých produktov bankového sektora s požadovanou ochranou vkladov a s úrokom pri viacročnom vklade aspoň na úrovni troch percent, čo sa dnes nekoná. Medzi nespokojných treba zaradiť všetkých, čo doteraz investovali do cenných papierov s prívlastkom dlhopisové, kam patria najmä sporiťelia v druhom pilieri, ktorý bol aj preto po štvrtýkrát do 15. júna 2015 otvorený. Správcovia dôchodkových úspor totiž väčšinu peňazí sporiťelov investovali do dlhopisových fondov, ktoré sú menej rizikové, a teda aj menej výnosné. Sem treba zaradiť aj investorov do podielových fondov a správcov poisťných produktov, ktorí podľa všetkého budú musieť peniaze poisťovateľov presmerovať z dlhopisových fondov do bezpečnejších vód.

Kto je však s inváziou ešte nepokrčených peňazí z ECB najviac spokojný, sú vlastníci akciových spoločností, ktorých akcie aj bez výraznejšieho hospodárskeho výsledku ich podnikov dosahujú nárast indexov, a preto aj dopyt zo strany investorov po nich neustále stúpa. Medzi spokojných budú určite patriť aj banky v eurozóne, ktorým ECB v rámci tretej ponuky dlhodobějších, ešte lacnejších úverov doslova pridělila takmer sto miliárd eur, čo je dvojnásobne viac peňazí, ako sa pôvodne počítalo, za smiešnych 0,05 percenta ich úrokového výnosu.

Spoločným menovateľom neustáleho parazitovania ECB na funkčnosti peňažného trhu je pokles hodnoty spoločnej meny euro, ktorá sa čoraz viac stáva „umelinou“ zúčtovacieho a výmenného styku s priamym vplyvom na ceny, ktoré v peniazoch majú vyjadrovať hodnotu tovarov a služieb. Potom sa ani nemôžeme čudovať, že dnes je taký rozkývaný trebárs trh s ropou, čo pripisujeme aj negatívnym dôsledkom uplatňovania menovej politiky ECB, ktorá si s reálnou hodnotou peňazí zatiaľ nevie poradiť.

občanov platiacich eurom nebude nikdy súhlasiť.

■ ČO JE REÁLNE

S čím teda reálne môžeme uvažovať, je dohoda o rovnakých daňových základoch, nie však daňových sadzbách, ktoré sú v rukách väčšiny nových členských štátov dôležitým konkurenčným nástrojom pri získavaní zahraničného kapitálu. S tým súvisí aj sprehľadnenie európskych daňových systémov, v ktorých sa nadnárodné zahraničné firmy pohybujú ako ryba vo vode a svoje podnikateľské aktíva presúvajú všade tam, kde okrem lacnej pracovnej sily s požadovanou kvalifikáciou sa môžu dostať aj k „všímnému“ a navyše dokážu optimalizovať rozdielne daňové základy. Potom dochádza k tomu, že zahraničné firmy neodvážajú dane tam, kde dostávajú už spomínané výhody, ale tam, kde sú najnižšie. Prepojením finančných správ členských štátov eurozóny sa má dosiahnuť prerozdelenie daňových výnosov tak, aby sa dane platili tam, kde vznikajú výnosy, čím sa zároveň obmedzia daňové úniky, s čím treba len súhlasiť.

Eurozónoví politici si teda po rokoch uvedomili, že neštandardný proces zavedenia eura so svojimi vrodennými chybami, ktorému nepomohol ani Pakt rastu a stability či národné zákony o rozpočtovej zodpovednosti, si bude vyžadovať prijať ďalšie neštandardné nástroje nielen v menovej, ale aj vo fiškálnej oblasti. Treba však povedať, že v eurozóne už začína fungovať banková únia a čoraz hlasnejšie sa hovorí o spoločnom ministrovi financií s budúcim vlastným rozpočtom, čo si však bude vyžadovať zásah do doteraz platných úniových zmlúv, a to veru môže byť problém.

NA MARGO

Po zrušení výrobných mliečnych kvót sa európsky trh zaplnil a postupne na ňom začínajú zlyhávať bežné trhové mechanizmy. Dochádza k prudkému poklesu cien a situácia je mimoriadne napätá aj u nás na Slovensku. Niektoré členské štáty vidia riešenie v určitej forme regulácie produkcie, k čomu sa pripojilo aj Slovensko. Na slovenský trh sa dostáva veľké množstvo mlieka z iných krajín EÚ, čo vedie k trvalému ohrozeniu celého sektora.

Kríza silnie

Slovensko preto požiadalo Európsku komisiu, aby prijala účinné opatrenia ešte predtým, ako sa situácia stane nekontrolovateľná. Francúzsko napríklad navrhlo, aby Európska komisia konala neodkladne a prijala krátkodobé opatrenia, akými sú dočasné zvýšenie intervenčnej ceny, zavedenie mimoriadnych opatrení na propagáciu, a to tak na vnútornom trhu, ako aj voči tretím krajinám, a vytvorenie možnosti európskych vývozných úverov na podporu vývozu. To je mimoriadne zaujímavé najmä v súvislosti s najnovšou kritikou Slovenska zo strany EK za podporu predaja slovenských potravín na domácom trhu. Komisia nateraz prisľúbila delegáciám, že sa bude zaoberať otázkou vývozných úverov a transparentnosťou v potravinovom reťazci.

Isté možnosti na riešenie situácie na trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami máme stále aj u nás doma. V Európe je prebytok mlieka a Nový Zéland či Austrália s vysokou výrobou zaplavujú touto komoditou už viac rokov celý svet. Pokles spotreby mlieka eviduje aj Čína. Situácia je alarmujúca pre slovenské mliekare, ktoré asi štyridsať percent produkcie vyvážajú, pričom asi rovnaký podiel tejto komodity Slovensko dováža zo zahraničia. Ešte pred niekoľkými rokmi rezortný minister Stanislav Becík vyzval mliekare a obchodníkov, aby sa dočasne zriekli marží pri mlieku, ktoré majú podľa dávnejších vyjadrení ministra Ľubomíra Jahnátka obchodné reťazce vo výške od šesťdesiat percent do sto percent a najviac zneužívajú situáciu. Aj keď trh nesmie byť regulovaný, niektoré regulačné opatrenia tu sú. Nie však ekonomické a právne páky, ale najmä etické a morálne.

Veľmi podobná situácia panuje aj na trhu s bravčovým mäsom. Tu sa priam žiada opätovné otvorenie embargom zablokovaného ruského trhu. Nielen však to, Slovensko už napríklad požiadalo Európsku komisiu o vyčlenenie finančných prostriedkov, ktoré by následne boli formou priamej podpory poskytnuté producentom ošipáných. Slovensko doteraz nepožíva ani takzvaný inštitút súkromného skladovania mäsa.

Ivan BROŽÍK

V Európe sa čoraz hlasnejšie hovorí o spoločnom ministrovi financií

Ekonomika v opratách zahraničného kapitálu

V trhovej ekonomike sa väčšinou podniká s cudzími peniazmi. V podmienkach slovenského hospodárstva je to navyše so „všímým“, ktoré dostávajú len zahraniční investori vo forme daňových prázdnin, dotácií na vytvorenie pracovného miesta, obstarania dlhodobého hmotného a nehmotného majetku, ale aj vyplatených dividend bez dane a zdravotných odvodov s následným dosahom na príjmovú a výdavkovú stránku nášho štátneho rozpočtu. Zahraniční investori teda podnikajú u nás v porovnaní s akoukoľvek právnou formou slovenských podnikateľov s výrazne nižšími nákladmi, čo je napokon bežné všade vo svete.

Róbert HÖLCZ – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Na druhej strane však treba povedať, že bez zahraničných investorov by sme nedosiahli terajšiu úroveň makroekonomických ukazovateľov, keď v HDP s výše trojpercentným ročným rastom patrime v rámci EÚ medzi najlepšie štáty, nezamestnanosť sa dostala pod úroveň dvanásť percent, a čo nás najviac teší, je plnenie konvergenty kritérií vstupu do eurozóny, s čím sa veru nemôžu pochváliť ani niektorí z jej zakladajúcich členov.

■ EVIDENTNÉ NAPREDOVANIE

O raste životnej úrovne občanov svedčí aj zvyšujúci sa podiel domácej spotreby na HDP, ktorá dokonca predbehla aj doteraz dominujúci export. Terajšia vláda prijíma celý rad opatrení v oblasti únikov najmä dane z pridanej hodnoty, ale aj daní fyzických a právnických osôb, čo jej následne dovoľuje financovať celý rad sociálnych balíčkov na prospech slovenských občanov.

Všetci predpokladáme, že budúca skôr koalíčná vláda bude po nasledujúcich parlamentných voľbách pokračovať v nastúpenom trende, pričom vieme, že bez očakávaných zmien najmä vo fiškálnej oblasti, ktorou sa má zaplátať občas deravá eurozónová

strecha, sa ďalej nepohneme. Najvyššie inštitúcie v EÚ už vydali písomný dokument s výstižným názvom Dokončenie európskej hospodárskej a menovej únie, ktorej obsahom je hlbšia integrácia doteraz jej samostatných národných fiškálnych politík tak, aby boli v súlade s menovou politikou Európskej centrálnej banky. Jej prezentácia sa však uskutočnila pred terajšou najväčšou migračnou krízou od skončenia druhej svetovej vojny na starom kontinente, o dosahu ktorej na financie nás všetkých zatiaľ môžeme

len špekulovať. Dôvodom vydania spomínaného dokumentu je vraj neschopnosť národných vlád členských štátov eurozóny reagovať na krízu domácej ekonomiky, keď pri rovnakom výmennom kurze eura, ktorý, ako vieme, nevyhovuje slabším ekonomikám, o čom sme sa presvedčili aj v prípade Grécka, dochádza k obrovskej zadlženosti. Navrhované opatrenia v hospodárskej, vo finančnej a možno aj v politickej únii sú však ničím iným ako vznikom spoločného euroštátu, s ktorým však väčšina

Hovoríme s predsedom Spoločnosti sv. Gorazda Miroslavom Holečkom

Svätogorazdovské tradície stále žijú

PaedDr. Miroslav HOLEČKO pôsobí ako pedagóg, andragóg, kultúrny pracovník a kurátor pre kresťanské tradície v Národnom osvetovom centre. Je predsedom Spoločnosti svätého Gorazda a stál pri zrode mnohých kultúrnych a spoločenských akcií spájaných so svätogorazdovskou tradíciou. Ako predseda prezidia MS bol nedávno ocenený predsedom MS Mariánom Tkáčom Cenou predsedu MS pri príležitosti životného jubilea a za napĺňanie programu MS.

Zhovárал sa Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

Miroslav HOLEČKO vykonal azda najviac v šírení svätogorazdovskej tradície.

• **Vaše meno sa nerozlučne spája s významnou osobnosťou našich dejín sv. Gorazdom. Ste predsedom Spoločnosti svätého Gorazda, venovali ste a venujete veľké úsilie sprítomniť túto osobnosť dnešku. Čím vás sv. Gorazd oslovil, že sa dlhoročne špecializujete na jeho život a dielo?**

Práve nevšednosťou života, ale najmä vykonaného diela, o ktorom sme sa primerane či dostatočne nedozvedeli v škole, žiaľ, ani z iných zdrojov. Išlo o apoštolské, kultúrne, pedagogické, právnické, diplomatické a štátnické dielo, ktoré vytvoril spolu s byzantskými intelektuálmi Konštantinom a Metodom i s ďalšími vzdelancami a našimi panovníkmi – Pribinom, Mojmirom I., Rastislavom, Svätoplukom, Kočelom, Mojmirom II. Toto dielo výrazne prispelo k prehĺbeniu kristianizácie našich predkov, k vytvoreniu ich identity a štátnosti. Starí Slováci ním obohatili európsku a všefudskú civilizáciu, európske i svetové kultúrne dedičstvo originálnym kultúro-civilizačným vkladom už v IX. storočí. Bolo ním vlastné písmo (hlaholika), vlastné písomníctvo, literatúra, kultúra, školstvo, aj vysoké – základ rozvoja našej národnej vzdelanosti.

• **Gorazd je označovaný za nástupcu Metoda na jeho arcibiskupskom stolci i rektorskom poste našej prvej vysokoškolskej ustanovizne. Odkaz života a najmä diela Gorazda – prvého po mene známeho učenca polyhistora, tvorí súčasť kultúrneho dedičstva ľudstva.**

Naši a zahraniční bádatelia uvádzajú, že Gorazd pochádzal z okolia Nitry. V starobylej farnosti Močenok (Mučeniky) sa nachádza filiálka, dnešný Gorazdov. Pochádzal z veľmožského rodu, čo mu umožnilo nadobudnúť vzdelanie, rozhľad vo vtedajšom kultúrnom, politickom i spoločenskom dianí. Navštevoval latinskú školu v Bavorsku. J. Stanislav usudzuje, že tam si osvojil i starý hornonemecký jazyk. Uvedené schopnosti zrejme bohato uplatnil nielen ako pomocník solúnskych bratov, v niektorých prípadoch i ako vedúca osobnosť pri prekladoch Písma, liturgických, právnických, pedagogických

textov či ako prekladateľ literárnych diel – prvý po mene známy prekladateľ slovenského pôvodu, ale využil ich aj v diplomaticko-misijných činnostiach. Určite to bolo pri doručení posolstiev – žiadostí Rastislava byzantskému cisárovi Michalovi III., pri sprievode našich vierozvestcov do Svätej stolice.

• **Ak by ste mali bilancovať uplynulý rok 2015 z hľadiska akcií uskutočňovaných v znamení tohto významného svätca, ktoré by sa umiestnili na popredných miestach a prečo?**

Z deviatich uskutočnených aktivít je mi ťažko vybrať len niektoré, ale otázka padla a treba na ňu odpovedať. Všetky boli na veľmi dobrej odbornej aj umeleckej úrovni v rámci už XXVII. svätogorazdovských dní na Slovensku, nad ktorými prevzal záštitu – siedmy raz za sebou – exprezident SR Ivan Gašparovič. Z aktivít treba uviesť najmä tri jubilejné – dvadsať úspešných ročníkov m. r. zaknihovali Gorazdov literárny Prešov, Gorazdovo výtvarné Námestovo a Gorazdove organové dni (GOD). Len pre ilustráciu, význam tých tretích hodnotí predseda poroty Mgr. art. M. Vrábek, ArtD., z VŠMU: „Kredibilitu podujatia sledujem už dosť dlho na to, aby som mohol jednoznačne potvrdiť jeho vysoko stúpajúcu odbornú, organizačnú a najmä umeleckú úroveň. Viacerí neprofesionálni organizisti, aktívni účastníci GOD, sú v súčasnosti poslucháčmi, resp. už absolventmi VŠMU v Bratislave či Katolíckej univerzity v Ružomberku. Verím, že aj v budúcnosti bude možné sledovať týchto mladých zameraných organizátorov. GOD sú pre nich odrazovým mostíkom na univerzitu či koncertné pódia.“ Viacerí sa uplatnili ako interpreti či pedagógovia aj v zahraničí. Dominantou minulého roka bolo 25. výročie zrodu novodobej duchovno-kultúrnej, národno-vlasteneckej svätogorazdovskej tradície Slovákov, ktorý sa datuje do roka 1990, keď sa v záhorskej obci Kúty uskutočnila prvá aktivita tohto prepotrebného snaženia na Slovensku – Deň svätého Gorazda. Zásahu na realizácii tejto dejinnej svätogorazdovskej aktivity majú predovšetkým vtedajší miestny kňaz

I. Ciutti, regionalista J. Mikuš, starosta obce Š. Palkovič a podpredseda SNR Ján Klepáč. Od roku 1991 bola „regionálna slávnosť“ NOC a CMS povýšená na celonárodné Slávnosti svätého Gorazda. Poslaním tradície je približovať život, osobnosť a dielo sv. Gorazda a najmä myšlienkový presah jeho diela do našej národnej, kresťanskej a kultúrnej prítomnosti. Idea štvrtstoročnice tradície sa prelínala všetkými svätogorazdovskými podujatiami, koncentrovane však v rámci XXIII. spomienky na sv. Gorazda v hlavnom meste SR v Bratislave. Jej súčasťou bolo kolokvium na tému Štvrtstoročnica zrodu svätogorazdovskej tradície na Slovensku.

• **Čím to je, že nielen pred novembrom 89, ale prakticky dosiaľ je osobnosť sv. Gorazda tak trochu v tieni svätých Cyrila a Metoda, aj keď najmä vašim pričinením sa začína vracieť do povedomia širokej verejnosti?**

Tým, že úcta a kult sv. Cyrila a Metoda, predpokladom ktorých je poznanie, sa začali šíriť prostredne po ich opustení pozemského života. Prvými nositeľmi tohto šírenia boli ich učenci, samozrejme aj Gorazd. Ďalej to bol význam diela sv. Cyrila a Metoda pre rozvoj kresťanskej kultúry a civilizácie, ktorý viedol najvyšších predstaviteľov katolíckej cirkvi – pápežov – k vydaniu encyklik i ďalších významných dokumentov. Osobnosť sv. Gorazda do slovenskej literatúry, podobne ako do slovenskej historiografie uviedol najväčší bernolákovský básnik Ján Hollý v epose Cyrilometodiáda až v roku 1835. Gorazd sa spomína v piatom speve vo veršoch 335 až 351. Výrazne k poznaniu Gorazda prispel okrem iných A. A. Baník prednáškou v roku 1937 na tému Apoštol Gorazd, prvý v dejinách spomínaný slovenský kňaz, spisovateľ a svätec s podtitulom Slovo o význame kultu gorazdovského, ktorý publikoval v tom istom roku v časopise Kultúra: „Už aj to málo, čo vieme alebo ešte len tušíme o živote a činnosti kňaza Gorazda, dobre ukazuje, aká vynikajúca osobnosť slovenských dejín drieme v málo spomínanom, temer zabudnutom mene tohto veľkého Slováka. Za nehynúce zásluhy,

ktorými Gorazd stal sa priamym duchovným dedičom cyrilo-metodského diela, plným právom ho treba nazývať vedľa sv. Cyrila a sv. Metoda tretím apoštolom Slovanstva, ako ho pomenoval r. 1927 profesor V. Pogořelov. Áno, Gorazd je u nás náležito ešte neoceneným zjavom cirkevných dejín v 9. storočí, tým viac, že na slovanskom juhu a východe uctievaný bol už dávno ako jeden zo „svätých sedemopočetníkov.“ Žiaľ, nenašiel sa nadšenec či nadšenci, ktorí by Banikove zistenia a idey, podložené pramenným výskumom, pretavili do cieľavedomej systematickej popularizácie života a diela sv. Gorazda už v tom čase, pred vojnou a najmä pred februárom 48.

• **V súčasnosti pôsobíte okrem iného aj ako manažér kultúry pre národné a kresťanské tradície v Národnom osvetovom centre (NOC). Štyridsať rokov boli bývalým režimom kresťanské tradície potláčané, a predsa pretrvali, čím ukázali svoju životaschopnosť. Ako to vyzerá s ich rozvojom dnes a aký majú význam pre kultúrny a spoločenský život Slovákov?**

Medzi nosné úlohy NOC v oblasti ochrany nehmotného kultúrneho dedičstva patrí odborná starostlivosť o rozvoj historickej všeslovenskej cyrilo-metodskej tradície a novodobej tradície Slovákov – svätogorazdovskej. Realizuje ich v spolupráci s viacerými celonárodnými, regionálnymi i miestnymi subjektmi národnej, duchovnej, univerzitnej, verejnoprávnej proveniencie, medzi ktorými osobitné miesto na centrálnej úrovni patrí najstaršej národno-kultúrnej ustanovizni – Matici slovenskej. Uvedenú odbornú starostlivosť uskutočňuje celým radom originálnych projektov na národnej i medzinárodnej úrovni. Hlavným poslaním starostlivosti o tieto i ostatné kresťanské a národné tradície je v prvom pláne približovať významné udalosti našej histórie, životy a diela významných osobností a najmä sprítomňovať myšlienkový presah uvedených udalostí a diel osobností do našej národnej, kultúrnej a kresťanskej prítomnosti. To všetko s cieľom profilovať a rozvíjať podujatia zamerané na národnú obrodu a emancipáciu, formovanie historického vedomia, národného a kresťanského povedomia a posilňovanie národnej hrdosti Slovákov – základov ich zdravého patriotizmu, národnej identity, uvedomelého vzťahu k slovenstvu, štátnosti, slovanstvu a európanstvu, ako aj podporovať rozvoj kresťanskej kultúry, literatúry, umenia a vedy. Niektoré z aktivít majú medzinárodný charakter, aktívne sa na nich začínajú zúčastňovať Slováci žijúci v zahraničí. Všetky tieto podujatia vznikli so zámerom doplniť poznanie o našich národných, kultúrnych a kresťanských prvopočiatkoch.

• **Ste predsedom prezidia Matice slovenskej. Matica sa vymenila z predošlého stagnujúceho a neprehľadného obdobia a nastáva, takpovediac, jej renesancia. Ktoré sú, podľa vás, hlavné úlohy, pred ktorými je Matica slovenská v tomto zložitom období postavená?**

Základné – posvätné poslanie Matice slovenskej sa od jej založenia nemení: starostlivosť o rozvoj národného, kultúrneho a duchovného života Slovákov doma i v slovanskom svete. Menia sa, aktualizujú, modernizujú obsahy, formy, cesty na dosahovanie jej poslania a cieľov. Matica aj v 21. storočí bude naďalej rozvíjať a upevňovať slovenské vlastníctvo, prebúdzat a umocňovať národné povedomie Slovákov i krajanov žijúcich v zahraničí, prehĺbovať vzťah občanov k slovenskej štátnosti. To sa týka všetkých vekových a sociokultúrnych kategórií, akcent pritom bude klásť na mládež, k čomu cieľavedome prispieva Mladá Matica zapájaním mladých ľudí do kultúrno-tvorivého procesu. Aj naďalej bude uchovávať, ochraňovať a sprístupňovať hodnoty národného kultúrneho dedičstva, robiť základný slova-

kistický výskum, zúčastňovať sa na tvorbe a rozvoji miestnej a regionálnej kultúry. Zúčastňovať sa na propagácii Slovenskej republiky, rozvíjať styky s európskymi a so svetovými organizáciami pre otázky národnej kultúry, identity, duchovného života a ochrany všefudských hodnôt. Vo vydavateľskej činnosti bude dominovať pôvodná slovenská umelecká tvorba, vedecké diela. Dôležitou zostáva úloha pri tvorbe učebníc a učebných textov niektorých predmetov spoločenských vied pre základné a stredné školy. Treba povedať, že nápomocným programovým dokumentom pri profilovaní nosných úloh a cieľov našej ustanovizne bude pripravovaná Stratégia Matice slovenskej na roky 2016 – 2020, kde sa za hlavnú povinnosť MS v dnešných časoch i do budúcnosti považuje ponúkať nášmu národu v hodnotovom chaose Európy a sveta tradičný hodnotový systém, opierajúci sa o univerzálne pilieri kultúry, kresťanstva, vlastenectva.

• **Pôvodným vzdelaním ste pedagóg, ale okrem iného sa špecializujete aj na národné a kresťanské dejiny. Zdá sa však, že na Slovensku sa ešte stále nevieme vyrovnávať s úlohou kresťanstva a vôbec náboženstva v našich dejinách. Učebnica strieda učebnicu a žiaci majú často nedostatočné vedomosti o dejinách vlastného národa. Čo by, podľa vás, pomohlo v tomto takpovediac zmätočnom výklade dejín na školách?**

Jednoznačne treba, aby si za spoločný stôl sadli odborníci rozhodujúcich spoločenskovedných disciplín zaoberajúcich sa národnými, kresťanskými, kultúrnymi dejinami Slovákov, ale aj dejinami našej štátnosti. Vedci, pedagógovia, teológovia a ďalší odborníci, kde by nemal chýbať vedecký potenciál Matice slovenskej, by vo vzájomnej profesijnej úcte a rešpekte k histórii položili základy moderného jednoznačného výkladu našich dejín. A výstupy z tohto vedeckého konsenzu by sa mali pretaviť do fundamentálnych vedeckých diel, ktoré by tvorili pramene pre prípravu moderných učebníc, rešpektujúcich potreby jednotlivých typov, druhov a stupňov škôl. Učebnice, ktoré by pri formovaní historizmu, vlastenectva, národovectva atď. pomáhali pedagógom v ich edukačnom pôsobení a povinnostiach a pre žiakov by boli zdrojom prirodzeného záujmu, vysloveného v úvode tejto vety...

• **Aké sú vaše plány na tento rok v rámci Spoločnosti sv. Gorazda?**

Pokračovať v napĺňaní jej poslania, zakotveného okrem stanov v realizácii jej zámerov a posolstiev z trebišovskej výzvy organizátorov Svätogorazdovských dní na Slovensku k Národnej rade Slovenskej republiky, vláde Slovenskej republiky a ku Konferencii biskupov Slovenska z roku 1995. Z jej posolstiev vyberáme: do učebníc dejepisu sa zaradi látka o živote a diele sv. Gorazda; meno Gorazda sa zaradi popri cirkevnom aj do občianskeho kalendára; novelizáciou zákona NR SR z 20. októbra 1994 o štátnych sviatkoch, dňoch pracovného pokoja a pamätných dňoch sa 27. júl zaradi (sv. Gorazd v liturgickom kalendári) aspoň medzi pamätné dni Slovenskej republiky; v liturgickom slávení povinná spomienka na sv. Gorazda sa povýši na sviatok sv. Gorazda; sv. Gorazd sa vyhlási za spolupatróna Slovenska, aby spolu s našou hlavnou patrónkou Sedembolestnou Pannou Máriou tvorili plný nebeský patronát nášho národa. K napĺňaniu týchto posolstiev vyzývame tiež vedcov a umelcov, aby sa tvorivými výstupmi svojej bádateľskej a umeleckej činnosti pričínili o naplnenie vyššie uvedených cieľov. Naplnenie dlhodobého programu výzvy môže výrazne prispieť k prehĺbovaniu tejto posvätnéj tradície, integrálnej súčasťi kresťanského nehmotného kultúrneho dedičstva Slovákov a národnosti žijúcich s nimi v jednej vlasti – Slovenskej republike.

Slovenskí hokejbalisti uspeli na všetkých jedenástich šampionátoch

Potykali si s trénerom a vyhrali titul

Rudolf ZELENAY jr. – Foto: Zuzana ZELENAYOVÁ

Slovensko je jedinou krajinou, ktorej hokejbalisti získali medailu na všetkých doterajších jedenástich svetových šampionátoch. Zároveň je hokejbal najúspešnejším kolektívnym športom v ére samostatného Slovenska. Aj uplynulá sezóna túto skutočnosť potvrdila. Slováci sa vo švajčiarskom Zugu stali majstrami sveta a obhájili titul z Kanady. Nadišiel čas bilancovania a hodnotenia. Najlepším hráčom roka 2015 sa stal útočník Milan RAMPÁČEK.

„Je to pre mňa veľké prekvapenie. Nesmierne si ho vážim. Naposledy som ani nebol nominovaný a teraz som zvíťazil. Je to pre mňa zlatý kliniec mimoriadne úspešnej sezóny,“ vraví tridsaťtiročný aktuálny svetový šampión. „Na šampionát sme cestovali v pozícii obhajcov titulu. Očakávania boli veľké. Odrazu sme boli pomaly na vypadnutie. Potom však prišiel zlom,“ pokračuje forward extraligovej Skalice.

Slováci nemali vstup do turnaja ideálny. Najprv prehrali s Američanmi 3:4, potom prišli remízy s Finskom (1:1) a Pakistanom (3:3) a zdolali len Portugalsko (4:2). Vo štvrtfinále na našich čakali Kanadania. K výhre Slovákov 5:4 po predĺžení prispel Milan Rampáček dvoma gólmi, vrátane víťazného. V semifinále naši zdolali Čechov (3:1) a vo finále vrátili Slováci prehru Američanom z úvodu turnaja. Po výhre 4:3 po predĺžení sa naši po tretí raz tešili z titulu majstrov sveta.

• **Spomínali ste, že po nie veľmi presvedčivých výsledkoch nastal zlom. Čo sa stalo?**

Tréner Jozef Ďuris nám v kabíne oznámil, že po šampionáte končí. Povedal, že na majstrovstvá vybral tých najlepších, že si nás váži, a následne si s každým potykal, nech v kabíne zavládne kamarátsky duch. Potom to už išlo.

• **Najbližšie majstrovstvá sveta budú v roku 2017 v neďalekých Pardubiiciach. Rozmýšľate po dvoch tituloch v rade o zlatom majstrovskom hetriku?**

Jasné. Bolo by to skvelé, ale konkurencia je obrovská. Pred siedmimi rokmi bola napríklad v Plzni vo finále India. Potom však už o nej nebolo veľmi počuť. V súčasnosti napredujú Švajčiari. Hokejbal je dosť o behaní. Potrebnejá je však aj taktika, tá je slabšou stránkou krajín, ktoré sem-tam na turnaji prekvapia.

• **Kto je najzábavnejším členom kabíny?**

Samozrejme Robo Kašša. Do

Hokejbalista roka 2015 Milan RAMPÁČEK.

mužstva prišiel v priebehu prípravy. Je to šoumen, ktorý nezavrie ústa, navyše je veľmi inteligentný.

• **K výhre v ankete Hokejbalista roka 2015 ste dostali na zapožičanie aj veľký automobil kategórie pick-up. Tešíte sa na nové zážitky?**

Manželka mi už oznámila, že ho mesiac neuvidím, že si zajazdí ona (smiech). Hlavne že je to manuál, čo mi vyhovuje.

• **Keď ste okolo tohto automobilu prichádzali na galavečer, kde ste získali ocenenie, poškúľovali ste po ňom?**

S výhrou som nepočítal, myslel som si, že zvíťazí brankár Stano Petřík. Ale chalani z práce žartovali, že ich po víkende odveziem.

Víťazovi Milanovi Rampáčkovi napokon stačil na celkový triumf v ankete Slovenskej hokejbalovej únie náskok desiatich bodov. Medzi druhým v poradí, forwardom z Kežmarku Borisom Oravcom, a tretím, brankárom Nitry Stanislavom Petříkom, rozhodol jediný bod.

Výsledky ankety Hokejbalista roka 2015:

All Stars extraligy 2014/2015: Stanislav Petřík (Nitra) – Peter Doskočil (Pruské), Dušan Danko (Ružinov) – Jakub Takáč (LG Bratislava), Boris Oravec (Kežmarok), Branislav Štefan (Svidník) Hviezda extraligovej sezóny 2014/15: Jakub Takáč (LG Bratislava) Junior roka: Marcel Cibík (Pruské) Rozhodca roka: Marek Kralovič Hokejbalistka roka: Petra Jurčová Cena redakcie hokejbal.sk: Lion Svidník a Západoslovenská hokejbalová liga Cena Fair Play: LG AZhokej Bratislava Cena za dlhoročnú podporu hokejbalu: Kamila Kralovičová

Hokejbalista roka:

1. Milan Rampáček (Skalica) – 174 hlasov
2. Boris Oravec (Kežmarok) – 164 hlasov
3. Stanislav Petřík (Nitra) – 163 hlasov

4. Jaroslav Martinusík (Skalica) – 154 hlasov
5. Jozef Minárik (LG Bratislava) – 121 hlasov
6. Michal Hrivnák (Martin) – 113 hlasov
7. Roman Bujdák (Nitra) – 103 hlasov
8. Jakub Takáč (LG Bratislava) – 92 hlasov
9. Milan Ladiver (Nitra) – 69 hlasov
10. Filip Titka (Nitra) – 59 hlasov

O majstrovstvách sveta v hokejbale:

– konajú sa každé dva roky
– historicky prvý šampionát privítala metropola Slovenska Bratislava v roku 1996, Slováci si vtedy vybojovali bronz
– iba raz sa konali hokejbalové majstrovstvá sveta hneď v nasledujúcom roku po predchádzajúcom šampionáte: po Litoměřiciach (1998) nasledoval Zvolen (1999)

– vo Zvolene získali Slováci svoj prvý titul majstrov sveta, v zlatoťm tíme boli aj hokejisti Pavol Demitra, Jozef Stümpel, Richard Zedník či Rastislav Pavlikovský
– aj Slovenky získali na všetkých doterajších svetových šampionátoch medailu, podobne ako Kanadanky a Česky. Žiadna iná krajina okrem týchto troch medzi ženami cenný kov doposiaľ nezískala

– taktiež medzi mužmi brali medaily až do MS v roku 2005 len tri krajiny: Slovensko, Česko a Kanada. V uvedenom roku získali cenný kov Taliani (bronz), v roku 2009 India (striebro) a vlni USA (striebro)

– Prvý turnaj žien sa uskutočnil spolu s mužským v nemeckom Ratingene v roku 2007
– v celkovej medailovej bilancii krajín z MS v hokejbale sú medzi mužmi na čele Kanadania, nasledujú Česi a Slováci

– Slovenky si na vlaňajších MS vo švajčiarskom Zugu, kde získali bronz, po prvýkrát nezahrali finále, kde na predchádzajúcich štyroch šampionátoch nechýbali
– najviac svetových šampionátov v hokejbale dosiaľ organizovalo Slovensko: v rokoch 1996, 1999 a 2011. Dejiskami boli dvakrát Bratislava a Zvolen

– aj v juniorských kategóriách do 20, 18 a 16 rokov dominujú na MS tri hokejbalové veľmoci: Kanada, Slovensko a Česko.

JAZYK A DOROZUMIEVANIE

Komerčná sféra do oblasti bežnej komunikácie neraz vnesie niekoľko podobných variantov slov označujúcich rovnaký predmet. Hoci nie všetky z nich môžeme vnímať ako spisovné, v každodennom dorozumievaní zvyčajne nie sú problémové.

Maľovanka, omaľovanka vymaľovanka?

V poslednom období sa pulty slovenských knihupectiev, najmä tých komerčne úspešnejších, zaplňajú špeciálnymi antistresovými knihami na vyfarbovanie pre dospelých. Perspektívni aj reálni spotrebiteľia týchto produktov a súčasne bežní používatelia slovenčiny ich však v každodennej komunikácii označujú rôznym spôsobom.

Kupujú si maľovanky, omaľovanky aj vymaľovanky, prípadne maľovánky, omaľovánky a vymaľovánky. Ktoré z pomenovaní je správne? Aktuálne populárne produkty na vyfarbovanie sú obyčajne pomenované tvarom množného čísla. Kniha totiž neobsahuje iba jeden obrázok, ktorý možno vyfarbiť, ale desiatky. Ak ich však vnímame ako časti tvoriace vzájomne prepojený celok, označenie tvarom jednotného čísla nemusí byť nesprávne.

Všetky uvedené pomenovania sú utvorené od slovesa maľovať. Názvy výsledkov činností obsiahnutých v konkrétnych slovesách sa v slovenčine tvoria pridaním niektorého z prípon -ok, -ka/-anka, -ina, -ivo, -át k trpnému prídastiu. To znamená, že od tvaru maľovaný príponou -anka vytvoríme pomenovanie maľovánka, čo naznačuje, že varianty maľovánka, omaľovánka a vymaľovánka s dlhou samohláskou nie sú utvorené primeraným spôsobom.

Protistresové knihy určené na vyfarbovanie sú v našich knihupectvách dostupné v slovenskom aj v českom preklade, prípadne sú slovenského alebo českého pôvodu. „Slovenské“ knihy sú na titulnom liste označené ako maľovanky a vymaľovanky, „české“ ako omaľovánky. Práve z tohto slova spadájúceho do slovného zásoby príbuznej češtiny zrejme pochádzajú relatívne často používané slovakizované tvary omaľovanky a omaľovánky, ktoré však slovenské kodifikačné príručky neuvádzajú.

Rozdiel medzi označením maľovánka a vymaľovánka, na základe ktorého je už teda definitívne možné odôvodniť spisovnosť pomenovania pre aktuálne populárne knihy určené na vyfarbovanie, spočíva vo vide základného slovesa. Zatiaľ čo sloveso vymaľovať sa spája s ukončeným dejom, sloveso omaľovať je späté s neukončeným dejom. Antistresové vymaľovanky by teda mali obsahovať už vyfarbené upokojujúce obrázky, antistresové maľovanky zase obrázky, ktorých vyfarbovanie má osobu vykonávajúcu túto činnosť priviesť k upokojeniu.

Z uvedených dôvodov je práve slovo maľovánka spomedzi všetkých používaných možností označenia antistresových kníh na vyfarbovanie spisovné. V bežnej komunikácii však aj ostatné ponúkané tvary fungujú bezproblémovo. Dôležité je zohľadňovať situáciu a prostredie, v ktorých sa komunikácia uskutočňuje, a na základe nich vybrať vhodný variant. Keďže zámerom slova maľovánka na titulných stranách ponúkaných kníh nie je produkt iba pomenovať, ale ho aj predať, v komerčnej a kreatívnej oblasti by prichádzali do úvahy aj originálnejšie, aj keď nie nevyhnutne spisovné označenia podobných predmetov.

Natália KOLENČÍKOVÁ,
Katedra SJ a komunikácie FF UMB

BESEDNICA

Môžeme mať rôzne názory na Medzinárodný deň žien, ktorý by už mnohí terajší sociokulturológovia najradšej vygumovali ostatným z pamäti a vyškrtali z kalendárov, no aj tak to vždy bude svedectvo o statočnom boji žien za svoju rovnoprávnosť v živote, práci, spoločnosti i v politike. To, že sa dnes robia posmešky z toho, ako komunisti v tento deň rozdávali ženám utierky, obrusy, uteráky karafiáty, bombonéry, chlebičky a pijatiku, ešte neznamená, že by mal byť vyškrtnutý zo zoznamu významných a pamätných dní. Komunisti tento sviatok nevymysleli, tak ako nevymysleli ani Deň matiek.

Obidva sviatky majú korene v Amerike. Ak by sme chceli MDŽ nahradiť iba Dňom matiek, mali by sme vedieť aj to, že práve tento deň bol najviac oslavovaný vo fašistickom Nemecku, kde bol dokonca povýšený na takzvaný Kult matky. Každá nemecká žena, ktorá porodila deti, mala v spoločnosti úctu, pretože porodila deti pre armádu. Preto by sme mali zrušiť aj tento deň? Nápad oslavovať MDŽ vznikol na medzinárodnej konferencii žien v Kodani v roku 1910. Odvtedy

ho začali sláviť v mnohých krajinách sveta, dokonca našiel svojich stúpencov aj v cárskom Rusku. Jeho význam vo svete vari najviac upevnila obrovská tragédia, ktorá sa odohrala 25. marca 1911v centre New Yorku. Na ôsmom až desiatom poschodi textilky, kde pracovalo vyše päťsto žien, vypukol obrovský požiar, počas ktorého uho-relo sto štyridsaťšesť žien. Pracovali tu prístahovalkyne z Talianska, Poľska,

Znevažovanie MDŽ nastalo až teraz. Aby sa rýchlejšie zabudlo na význam tohto dňa, ponúkajú nám všelijakí moderní aktivisti náhrady za tento sviatok. Nadchýňajú sa ani nie tak Dňom matiek, ale skôr modernejšími príkladmi z iných krajín, ktoré by sme si namiesto MDŽ vraj tiež mohli osvojiť. Sú to trebárs dámske súťaže v slam-poetry (Austrália), lezecké kurzy pre ženy (Švédsko), rôzne kempy v ktorých

Je taká legenda...

Židovky..., ponajviac vo veku od šestnásť do dvadsaťtri rokov v nedostojnom prostredí štrnásť hodín denne. Priestory boli plné horľavého materiálu, bez potrebných hasiacich prístrojov a náradia, fajčilo sa priamo na pracovisku, aby ho ženy neopúšťali ani na minútu, kúrlo a svietilo sa otvorenými plynovými sporákmi, o hygienických podmienkach sa nedalo hovoriť... Tragédia vyvolala obrovské celosvetové pobyrenie a účasť. Odvtedy už nebolo možné ignorovať požiadavky žien na rovnoprávnosť, skrátenie pracovného času, volebné právo... Odvtedy už nikto nepochyboval o sile, užitočnosti a výnape ženského hnutia, aj keď ho v Kodani navrhla socialistka Klára Zetkinová.

sa dámy naučia prežiť v extrémnych podmienkach (Trinidad), ženskú spanilú jazdu na motorkách (Španielsko) a za vhodný príklad považujú aj iniciatívu, ktorá vznikla v Česku, kde aktivovali portál s pracovnými ponukami pre matky s malými deťmi...

Som presvedčený, že naše ženy by skôr privítali, aby mohli nielen v ten deň ostať čo najdlhšie doma a čítať svojim deťom rozprávky. Najviac posmeškov na MDŽ a za najsilnejší argument prečo tento deň neoslavovať je, že muži vraj chodili domov z osláv v podnapitom stave a so zvädnutou kvetinou. Akoby tí, čo sa chcú opíjať, nevyužívali na to aj každú inú príležitosť. K tým utierkam, obrusom a bombonieram azda len toľko,

Rudolf SLEZÁK

ČRTA

Ing. arch. Ivan Jozef KOREC, CSc., sa narodil v rodine drobného obchodníka ako druhé zo štyroch detí v Senici nad Myjavou 27. februára 1926. Tu vychoval ľudovú školu a dva ročníky meštianky. V roku 1941 nastúpil do gymnázia v Michalovciach, kde jeho maliarsky talent podporil profesor, akademický maliar František Podolay.

Architekt a maliar

V roku 1942 prešiel na gymnázium v Trnave, kde sa mu venoval akademický sochár Ján Hučko. Po ukončení piatej triedy prešiel na Vyššiu školu stavebnú v Bratislave, kde prednášal kreslenie akademický maliar Eugen Lehotský. V roku 1946 ho prijali na Fakultu architektúry a pozemného staviteľstva v Bratislave. Pred promóciou bol z politických dôvodov vylúčený zo štúdia. Zamestnal sa v podniku Slovenské hotely Bratislava.

Vďaka priateľom mu umožnili ukončiť štúdium. Promoval v roku 1952. Dekanát Fakulty architektúry Slovenskej vysokej školy technickej mu neskôr udelil titul kandidát technických vied – CSc. V roku 1955 nastúpil na miesto projektanta Povereníctva obchodu. Pokračoval ako projektant Rady ROH v Prahe (1957). Od roku 1960 bol vedúcim odboru výstavby pri Slovenskej plánovacej komisii a od roku 1963 technickým námestníkom riaditeľa podniku Priemstav Bratislava. Od januára 1969 nastúpil do funkcie riaditeľa a neskôr generálneho riaditeľa inžiniersko-projektovnej organizácie pre experimentálnu výstavbu IPEX. Neskôr pracoval ako poradca predsedu Slovenskej plánovacej komisie a v roku 1984 nastúpil do funkcie námestníka riaditeľa Bratislavského hradu pre prípravu výstavby parlamentu. Ivan Korec popri zamestnaní maľoval. Svoje diela vystavoval v Prahe (1964), v Bratislave (1981, 1972), v Senici nad Myjavou (1985). V roku 1985 ho prijali za člena SFVÚ v odbore maľba. Na oslavu svojich deväťdesiatin pripravil profilovú výstavu obrazov a projektových prác v bratislavskom Spolku architektov Slovenska.

(pv)

Architektova kresba ruín hradu.

Bratislavský hrad by nestál, ak by neboli ľudia ako Ivan Jozef KOREC

Peniaze na sen Janka Alexyho

Peter VALO – Foto: autor

Bratislavčania i návštevníci mesta sa radi poprechádzajú v areáli hradu, ktorý je dominantou hlavného mesta Slovenskej republiky. Sem-tam sa spomenie, že sa o jeho terajšiu podobu pričínili maliar, národný umelec Janko Alexy spolu s inžinierom architektom Alfrédom Piffom. Málokto vie, akú úlohu v tom zohral inžinier architekt Ivan Jozef KOREC, ktorý sa v týchto dňoch dožíva deväťdesiatich rokov.

Inžinier Korec bol začiatkom šesťdesiatych rokov vedúcim Odboru výstavby Slovenskej plánovacej komisie. Na jednej z porád stretol maliara Janka Alexyho, ktorý sa poťažoval, že mu nefunguje ústredné kúrenie. Inžinier Korec problém vyriešil. Alexy býval pri hradnej studni. Trápil ho pohľad na chátrajúce hradné múry. Za Masarykovej CSR chceli hrad zbúrať a na jeho mieste postaviť budovu Krajinskej politickej správy Slovenska. V časoch prvej Slovenskej republiky vyhlásili súťaž na riešenie hradného kopca. Zvíťazil návrh bratov La Padulovcov z Ríma. Aj podľa neho mala hradný palác nahradiť iná dominanta. Po vojne stáli už len obvodové múry. Jedno krídlo hradu sa zrútilo.

■ HRAD NA RAD ...

Maliara Alexyho zlostilo, keď videl, ako ľudia premieňajú historickú pamiatku na stavebný materiál. Politici znovu uvažovali o zbúraní hradu. Mala ho nahradiť budova parlamentu. Iní ho chceli čiastočne zachovať a obštavať parlamentom. Z prostriedku hradného kopca by trčalo čosi ako Lomonosovova univerzita v Moskve. Janko Alexy nakreslil architektov Korcovi niekoľko skíc, ktoré dokazovali, aké ohavnosti by vznikli pri realizácii týchto návrhov.

Ivan Korec poznal problematiku hradu. Ako študent architektúry sa pod vedením profesora Piffa podieľal na mapovaní a výskume lokality. Sám nakreslil viacero obrázkov hradných ruín. Alexymu slúbil, že zabojuje o peniaze na rekonštrukciu. A stalo sa. V liste zo 6. apríla 1964 mu spokojný Janko Alexy mohol v liste napísať: „Hrad v Bratislave ide pekne, beží aj Trenčiansky a už aj Spišský hrad prichádza na rad.“

■ ČUDNÉ ZNÁMOSTI

V roku 1942 začal Ivan Korec študovať na Vyššej škole stavebnej. Školský internát sídlil na Hlbokej ulici. Z okien bol výhľad na vilku s vežičkou. Spisovateľa Tida J. Gašpara v nej navštevovali čudní návštevníci. Študenti vysnili, že medzi nimi boli JUDr. Gustáv Husák, Ladislav Novomeský, Pavol Čarnogurský a ďalší, ktorí sa neskôr objavili v odboji. Bolo to zvláštne. Minister propagandy sa stretával s ľuďmi, ktorí boli považovaní za nepriateľov režimu.

Po maturite sa Ivan Korec prihlásil na Fakultu architektúry a pozemného staviteľstva Slovenskej vysokej školy technickej. Raz pred hotelom Krym stretol starého známeho Ondrejoviča, ktorý býval veliteľom žandárov v Senici. Pochválil sa, že teraz je veliteľom bezpečnosti Bratislave. Ponúkol Korcovi, či by sa nechcel pozrieť na súdny proces s prezidentom Tisom. „To by som chcel, ale tam nepúšťajú, zastavili aj vysielanie rozhlasom,“ odpovedal popravde Korec. Ondrejovič mu dal vstúpenku do súdnej siene a študent šiel. Samotný proces mu pripadal ako politická fraška, pri ktorej hovorili iba žalobca Rašla a predseda súdu Daxner. Obhajca sa smel ozvať len na vyzvanie predsedu. Keď začal hovoriť doktor Tiso, Rašla mu skočil do reči: „To je nezaujímavé, nepodstatné, nezapísať.“ Daxner povedal: „Súhlasím,“ a bolo skončené. Ivan Korec zažil prezidenta

Ivan Jozef KOREC sa tiež zaslúžil o obnovenie Bratislavského hradu.

prvej Slovenskej republiky ako priemyslovák. Kňaz, ktorý šéfoval internátu na Hlbokej, ich nútil zúčastňovať sa na politických zhromaždeniach, kde vystupoval aj Dr. Tiso. Študent tam chodil s nevôľou, ale teraz cítil, že človeku, ktorý v ťažkej chvíli vzal zodpovednosť na svoje plecia a zabránil rozdeleniu Slovenska medzi Maďarsko, Nemecko a Poľsko, krivdita, proces je zinscenovaný a rozsudok ktosi určil dopredu.

■ VYKOPNUTÝ ZO ŠTÚDIA

Už počas štúdií pracoval v senickej stavebnej firme František Fordinál. So školou nemal problémy. V polovici posledného ročníka ho oslovil kolega: „Počuj, ty si zbehlý v rysovaní a v projektoch. Bolo by dobré, keby si ich urobil za mňa.“ Chalan prišiel na školu z východu. Patril medzi slabších žiakov. Rysovanie mu nešlo. Prejavoval sa ako zaniatený komunista.

„Prepáč, ja nemám toľko času. Mám aj druhé zamestnanie,“ odvetil Korec. No tesne pred promóciou ho pozvali na stranícky výbor. Spoluziak, za ktorého odmietol robiť študijné práce, mu oznámil: „Výbor KSS pri fakulte architektúry a pozemného staviteľstva SVŠT v Bratislave sa rozhodol vylúčiť ňu z politických dôvodov zo všetkých vysokých škôl a prideluje ňu ako robotníka do priemyselného závodu Štefana Baššovanského v Žiline.“

„Ale prečo? Čo som urobil?“ oponoval Korec a ešte aj dnes s trpkosťou spomína: „Namiesto odpovede spoluziak otvoril dvere a doslova ma vykopol na chodbu. Z Úradu práce mi poslali príkaz, aby som nastúpil v Žiline. Neposlúchol som. Schovával som sa na internáte a u priateľov.“

Bezpečnosť ho hľadala aj u rodičov v Senici. Bol zasnúbený s Marcelkou. Jej rodičom oznámil, čo sa stalo. „Neboj sa, to sa vyrieši. Podaj odvolanie!“ Podržali ho v ťažkej situácii. Snúbenica pracovala v Drevone, kde robil aj Rudolf Viktorín, ktorý predtým viedol odbor Povereníctva vnútra.

Marcelka šla za ním. Spýtala sa ho, či by jej nastávajúci nemal ísť na bezpečnosť, aby sa veci

vysvetlili. Prišla s odpoveďou: „Nech nikde nejde. Keď vstúpi za dvere, zdvorilo ho prijmu, ale von už nepustia!“

Bol v zúfalej situácii a vtedy pred hotelom Carlton stretol Viktora Vidu zo Senice, ktorý bol vedúcim investičného odboru v podniku Slovenské hotely a reštaurácie. Komunistov mali dosť, hľadali odborníkov. Vida od staviteľa Fordinála vedel o Korcových kvalitách. Ponúkol vyhodenému študentovi prácu. Po čase mu vybavil pracovné povolenie na Úrade práce. Jeho prvou úlohou bolo urýchliť projektové práce na výstavbu hotela Devín v Bratislave, pričom spolupracoval s architektmi Júliusom Sporzonom, Emilom Bellušom a Michalom Milanom Harmincom.

■ ONESKORENÁ PROMÓCIA

Ambiciózneho mladíka škorelo vylúčenie zo školy. Pomohol mu brat spoluziaka z priemyslovky komunista Ján Zemko. Najprv mu radil, že sa to vyrieši, keď podpíše prihlášku do strany. To sa Korcovi zdalo absurdné. Vyhodili ho ako nepriateľa režimu a teraz ho chcú do strany. Navyše sa 14. októbra 1950 zosobášil s Marcelkou na národnom výbere a 31. decembra mal mať sobáš v Modrom kostolíku. Ponuku s vďakou odmietol. Zemko napriek tomu slúbil, že sa pokúsi vec vybaviť. V marci 1951 na schôdzi prekonal odpor spoluziaka, ktorý zúrivo tvrdil, že Korec chodí do kostola a bol v skupine, ktorá sa pripravovala na útek na Západ. Zemko presadil, že stranícka organizácia odporučila Povereníctvu školstva, aby Korec mohol dokončiť štúdium.

„Jano, neviem, ako sa ti v živote poďakujem,“ povedal Zemkovi.

„No, povedz: Pán Boh zaplať,“ usmial sa Jano. „Vieš, aj ja som ako chlapec chodil do kostola. No teraz je to pre mňa neaktuálne.“

Ivan Korec dorobil skúšky a v roku 1952 promoval s titulom inžinier. Firma Slovenské hotely a reštaurácie prešla pod Povereníctvo obchodu. Korcovi spoluziaci riadili veľké podniky a on bol len technickým úradníkom.

„Počuj Korec, my vieme, že si technicky lepší ako naši pracovníci,“ oslovila ho námestníčka Petronela Višňovcová. „Chceli by sme ňu urobiť námestníkom a neskôr riaditeľom niektorého z našich veľkých podnikov.“ Odvetil, že by to prijal, ale nechce byť politicky angažovaný.

„Aj tomu sa dá pomôcť,“ zvažovala námestníčka. „Keď chceš byť na vyššom technickom poste, musíš byť v strane. Politicky sa angažovať nemusíš. Dáme ňu do technických rád a schvaľovacích komisií výstavby podnikov.“

Kuriózna situácia sa zopakovala. Človeku, ktorého straníci prenasledovali, iní straníci navrhli, že ho pred nimi schovajú v strane. Práca ho bavila. Súhlasil. Postupne prešiel viacerými funkciami. V jednej z nich ako vedúci odboru výstavby Slovenskej plánovacej komisie vybavil peniaze na splnenie sna Janka Alexyho – rekonštrukciu Bratislavského hradu. Bolo to zdaniivo jednoduché. Alexy propagoval a žiadal a Korec presvedčil dôležitých funkcionárov, aby uvoľnili peniaze. V robote boli s ním spokojní. On sa nestaral do politiky a oni do jeho roboty.

■ STRETNUTIE S RAŠLOM

S prokurátorom Rašlom sa stretal aj neskôr. Bývali neďaleko. Vždy, keď sa ho opýtal na súd s prezidentom Tisom, zdrevel. V roku 1980 sa stretli pri hoteli Slovan vo Vysokých Tatrách, kde zopakoval otázku: „Pán doktor, prečo konečne niekto z vás, a myslím práve vás, čo ste súdili prezidenta Tisu, nepovieť pravdu. Ja som na súde osobne sedel na galérii a počúval vaše výroky: To je nezaujímavé a nepodstatné...“

„Vy ste tam boli a kto vás tam pustil?“ Zbledol Rašla. Keď Korec odvetil: „Bezpečnosť,“ Rašla zmĺkol. „Pán doktor, prečo nehovoríte?“ Nedal sa Korec.

„Viete, to by som vám musel veľmi dlho vysvetľovať situáciu, ktorá vtedy panovala.“ Korec mu odvetil, že má dosť času. A Rašla na to: „Viete, nechajte to na niekedy inokedy,“ a bral sa preč. Inokedy nebolo nikdy...

■ POKRÚTENÉ NÁHLADY...

V roku 1991 napísal dekan Stavebnej fakulty Ivanovi Korcovi, že považuje jeho vylúčenie zo štúdia za neplatné. Vyslovil poľutovanie nad príkorím, ktoré mu spôsobil režim začiatkom päťdesiatych rokov.

K dokumentu, ktorý mu mal zničiť život, sa dostal až v roku 2007. Nejaký „dobrodinec“ napísal o jeho rodine, že „sú náboženskými fanatikmi, katolícku akciu nepodpisali, s politikou vysokého kléru súhlasia a čakajú, kým dačo príde“. Sympatizovali s DS a dosiaľ sú silnými ľudákmi“. O sebe sa v zdôvodnení vylúčenia dočítal: „Poslucháč je pokrúteného charakteru, svojimi zvrátenými náhľadmi je na posmech kolektívu. Podľa záznamov III. Odboru Povereníctva vnútra sa Ivan Korec zúčastnil začiatkom júla 1949 na schôdzke skupiny študentov pred Jezuitským kostolom v Bratislave, ktorej programom bolo zorganizovať útek za hranice. Pre priaznivý vývoj nie sú žiadne predpoklady. Poslucháč sa vylučuje zo všetkých vysokých škôl.“

Vo svojej knižke Zabíjal som štát som napísal motto: „Na Slovensku nemôže zvíťaziť nijaká totalita, pretože je každý z každým rodina.“ V živote inžiniera architekta Korca sa, chvalabohu, moje motto naplnilo, keď v chorej dobe mohol vďaka dobrým ľuďom spolupracovať na mnohých stavbách, ktoré nám dodnes robia radosť.

Festival slovenskej piesne predstavil spektrum hudobných žánrov

Každý si našiel svoju hudbu

Alexander GOCZ – Foto: autor

Spojiť počas jedného večera hudobné žánre, ako folklór, blues, country, rap či rock, je prinajmenšom odvážny počin. Každý z týchto žánrov má totiž svoje špecifické obcenstvo, každý navodzuje inú atmosféru. Keď Miestny odbor Matice slovenskej Bratislava II. oznámil, že organizuje 25. februára takto koncipované podujatie, ozvali sa prajné hlasy, ale aj skeptické. Celá akcia však napokon dopadla nad očakávanie.

Festival slovenskej piesne bol naplánovaný ako dvojdnové podujatie na podporu pôvodnej slovenskej umeleckej tvorby. Zároveň mal priblížiť študujúcej mládeži osobnosť Ľudovíta Štúra pri spomienke na stošesdesiat rokov od jeho smrti. Spomínaný Festival slovenskej piesne ako prvá časť akcie vznikol ako pracovný názov na stretnutí Miestneho odboru Matice slovenskej Bratislava II., ktorý združuje viacerých hudobníkov a umelcov z Ružinova a mladých ľudí.

Prvotný impulz bol zorganizovať si vlastný ružinovský matičný festival, no po komunikácii s Mestskou časťou Bratislava-Ružinov a s organizáciou Cultus, a. s., ktorí prebrali nad podujatím záštitu, dospeli organizátori k názoru, že kultúra má byť verejná, zdarma a pre verejnosť. Idea projektu bola združiť na jednej akcii všetky žánre hudby, samozrejme v rodnej slovenskej reči, a prezentovať verejnosti, no najmä mládeži, že vzťah k slovenskému jazyku môže byť aj formou populárnej a modernej produkcie.

■ NA OTVORENIE FOLKLÓR

Celé podujatie otvoril folklór, konkrétne Folklórny súbor Karpaty a vzápätí Spevácky zbor Bystri-

čan, ktorý vznikol v roku 1991 pri Miestnom odbore Matice slovenskej v Záhorskej Bystrici. Hľadisko, ktoré zaplnila najmä staršia generácia, spontánne reagovalo na známe, ale aj menej známe skladby z bohatej klenotnice našej ľudovej hudby. Nasledujúce Duo Richter, tvorené klaviristom Máriom Richterom a speváčkou Adrianou Dráfyovou, ponúklo obecnstvu klasické evergreeny v profesionálnom podaní, okorenené na záver umelecky spracovanou rómskou piesňou. Keďže išlo o podujatie spájané s Ružinovom ako mestskou časťou, mimo programu vystúpilo duo dvoch mladých speváčok, ktoré vlastnou tvorbou pripravili priestor pre Jána Liteckého-Švedu. Tento bluesový hudobník a textár, mimochodom nestor a znalec tohto žánru na Slovensku, pripravil pre poslucháčov výber zo svojej bluesovej tvorby, pričom hráčsku suverénnosť dopĺňali jeho autorské texty. Práve Liteckého texty, často kritické k súčasnému konzumnému životnému štýlu, zarezovali medzi poslucháčmi, ktorých skladba sa začínala pozvoľna meniť a pribúdali poslucháči strednej generácie. Ostatne, Litecký-Šveda nie je len hudobník a textár, ale je to aj erudovaný publicista, o čom

sa mohli a môžu presvedčiť aj čitateľa Slovenských národných novín. Blok žánrov určených skôr staršej a strednej generácii ukončila country skupina Jurajova rodina. Štandardný muzikantský výkon, jednoduché texty, skrátka hudba, ktorá splnila očutnávku tohto žánru, aj keď pravdepodobne milovníkov country nenadchla.

■ PRE VŠETKY GENERÁCIE

Publikum sa zasa začalo postupne meniť, keďže na pódium vystúpil raper Bacil, tak isto s domciom v Ružinove. Tento raper patrí medzi tých niekoľko skutočne zaujímavých interpretov daného štýlu, čo ocenila najmä mladá generácia, ktorá začala zaplňať hľadisko. To však neznamená, že sa starší diváci stiahli. Ostalo ich tam dosť a dá sa to pričítať aj tomu, že boli zvedaví, čo počujúajú ich deti, prípadne dokonca vnuci. Pokiaľ rap mládež naladil na súčasnú hudobnú vlnu, nasledujúci Samo Tomeček s gitaristom Samom Koláčom v nej pokračovali, a to v rock-popovom štýle. Niekdajší finalista speváckej súťaže SuperStar dokázal, že nie je len spevákom prebratých piesní, ale vie ponúknuť aj vlastný chytľavý repertoár. A napokon posledné dve skupiny – rockový

Legendárna skupina Zóna A zahrala na matičnom festivale.

Radix a panková legenda skupina Zóna A.

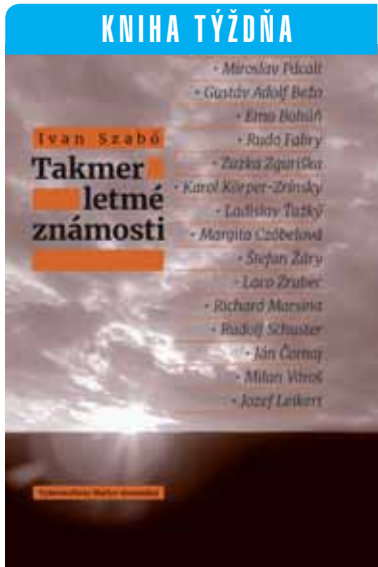
■ PRÍSLUB DO BUDÚCNOSTI

Prvý ročník Festivalu slovenskej piesne sa teda skončil tak, ako sa festivaly majú končiť. Tancom na pódiu i pod pódium, ktorý vyprovokovala už spomínaná kapela Zóna A. Práve na ňu a na jej lídra speváka Koňky sa znieslo od niektorých samozvaných hodnotiteľov kultúry najviac internetovej kritiky. Ako keby národné ctenie, ktoré Peter Koňký Schredl dáva nepokryte najavo, bolo v panku nepovolené a účasť na akcii Matice slovenskej prinajmenšom

kádrovou chybou. Napokon sa ukázalo, že podobné akcie majú svoj zmysel a iste časom získajú aj zaslúžený kredit. Možno v budúcnosti bude potrebné trochu viac popracovať na dramaturgii a čitateľnejšie oddeliť bloky jednotlivých žánrov, no to je to najmenšie, čo organizátorov čaká. Teraz by sa mali sústrediť na ďalší ročník, na oslovenie sponzorov a najmä médií, vrátane našej verejnoprávnej RTVS, ktorú veru na podujatí vidieť nebolo. Samotná idea je však rozhodne nosná. Priniesť do Bratislavy multižánrový festival zameraný na pôvodnú slovenskú tvorbu.

Portréty osobností literatúry

Ivan Szabó: Takmer letmé známosti, Vydavateľstvo Matice slovenskej, 2015

V posledných dňoch takmer zároveň vyšli dve skvelé knihy o slovenských osobnostiach – a v oboch sa autori prejavili ako dôveryhodní znalci ich osudov i diela: Prvá je kniha nestora našej literárnej vedy Júliusa Paštéku Takto som ich poznal (tridsaťdva portrétov významných Slovákov minulého storočia), druhá kniha Ivana Szabóa z edície kuchyne Matice slovenskej, predstavujúca pätnásť slovenských osobností súčasnosti a minulého storočia.

Kniha má síce titul Takmer letmé známosti, ale lepšie by jej svedčal názov Takmer intímne známosti, lebo autor svojich hrdinov a najmä ich dielo dôverne pozná a verne, s veľkou dávkou empatie a ešte aj priťažlivou rozprávačskou formou interpretuje. Desať z tých zaujímavých ľudí už nie je medzi nami, ale všetci si nepochybne zasluhujú takéto pripomenutie, najmä ak ich dielo či odkaz sú živé a svieže. Veď stačí spomenúť pár mien: Rudolf Fabry, Ladislav Ťažký, Štefan Žará..., aby sme to dokázali. A piati z hrdinov knihy sú naši súčasníci, takmer denne nás presviedčajú aktivitou a udivujú tvorbou – od najstaršieho z nich profesora Richarda Marsinu cez osemdesiatnikov Rudolfa Schustera, Jána Čomaja a Milana Vároša až po najmladšieho Jozefa Leikerta, mimochodom – zhodou okolností – všetko laureáti prestížneho ocenenia za literatúru faktu – Ceny E. E. Kische, dokonca aj niekoľkonásobní. Každá z týchto osobností obohacuje slo-

venského čitateľa nielen svojou tvorbou, preto treba privítať literárny počin, ktorý približuje aj súkromie týchto zaujímavých ľudí a ich mnohostrannú činnosť. Ľuboš Jurík v príhovore k čitateľom píše: „Ivan Szabó je citlivým seizmografom, vo svojich postrechoch zaznamenáva otrasy, výkyvy, hlbinné motívy aj zdanlivo banálne detaily, ktoré v skratke, no plnohodnotne zobrazujú osobnosti slovenskej kultúry a posúvajú hranice nášho poznania.“

Vydavateľstvo Matice slovenskej opäť urobilo záslužný edičný počin, keď ponúklo kultivovanému čitateľovi zaujímavú i obohacujúcu knihu o vzácných Slovákoch z prelomu tisícročí.

(r)

MEDAILÓN

Učiteľské povolanie často prichýli do svojho lona prozaika či básnika, ktorý napokon predsa len dá prednosť múzam pred školskou katedrou. Prípado by sme mohli spomenúť desiatky od štúrovských čias až po dnešok. Jedným zo spisovateľov, ktorý vyšiel z pedagogického prostredia, je aj prozaik, dramatik, publicista a redaktor Emil Borčin.

Od pedagóga k prozaikovi

Narodil sa 24. februára 1946 v Hostiach, okres Nitra. Po absolvovaní Strednej všeobecnovzdelávacej školy v Zlatých Moravciach študoval dejepis a slovenský jazyk na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Po štúdiách bol stredoškolským profesorom na gymnáziu v Zlatých Moravciach (1970 – 1973). Potom sa presťahoval do Bratislavy, kde bol redaktorom kultúrnej rubriky v denníku Práca (1973 – 1997), vedúcim edičnej sekcie v Národnom literárnom centre, potom redaktorom mesačníka Národného osvetového centra Javisko a od roku 2000 bol niekoľko rokov vedúcim redaktorom vydavateľstva Slovenskej akadémie vied Veda. Prózy pre mládež a dospelých publikoval od polovice šesťdesiatych rokov v Mladej tvorbe, Nedelnej pravde a inde. Ťažiskom jeho doterajšej literárnej aktivity je rozhladáva dramatická tvorba, v ktorej debutoval rozprávkovou hrou Malý princ z Ružovej planéty (1983). Po nej nasledovali rozhladáva hry pre mládež, napríklad Hľadá sa hrdina (1984) a hra pre dospelých Krajina v daždi (1998). Ako prozaik debutoval súborom piatich próz Neobývateľné miesto (1995), prinášajúcich reminiscencie na detstvo a mladosť. Detským čitateľom adresoval prózu o dospievajúcom chlapcovi Srdce na dne, ktorý na seba berie zodpovednosť za rozpadajúci sa rodičovský vzťah, metaforicky vyjadrený stratou rodinného amuletu – zlatého srdiečka. Pre autorove výrazové prostriedky je charakteristická symbolika, metaforické videnie sveta, vkladanie vedľajších rozprávkových súvetí, ktoré vyvažuje humorom a chlapčenským slangom. Emil Borčin oslávil v týchto dňoch sedemdesiat rokov. V mene redakcie SNN blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Človek je tvor v podstate pohodlný a snaží sa uľahčovať si akúkoľvek činnosť. Teda tí šikovnejší, tvorivejší a lenivejší ľudia určite. Kým jeden prapredok vládil za sebou kus mamuta na primitívnych lyžinách, ten šikovnejší sa inšpiroval kotúľajúcim sa kmeňom stromu a koleso bolo na svete. Vedci sa nevedia dohodnúť, kedy vznikla prvá skratka, ale na jednom sa zhodnú. Vymyslel ju niekto, komu sa nechcelo drať jazyk dlhými slovnými spojeniami, a potom sa toho chytila rôzna úradnícka hávď a skratky boli na svete. Na vlastné uši som dávno čo by mládenec počul,

ako na otázku, kam ide, odpovedal dotýčny že do „óunzetu“, namiesto do nemocnice. Čo si bude hubu drať názvom Okresný ústav národného zdravia. Funkcionári chodievali na „óenvé

čert nevie, čo to vlastne znamená. S rozvojom internetu a sociálnych sietí prišla nová sorta skratiek, ako ináč odvodená z angličtiny. Mladí ju ovládajú bravúrne, my starší sa ich krvopotne učíme,

Na skratky sme skrátka všetci krátki

(Okresný národný výbor) a tí vyšší aj na „úvé“ (Ústredný výbor štátostrany). Majstrami v skratkách boli naši sovietski priatelia, teda náš vzor. Už na základnej škole sme sa učili, že obchodný dom sa povie po rusky „univermag“. Bolo to spojenie „univerzálny magazin“, teda univerzálny obchod. Dnes máme Au parky a iné trhové huncútstva, no ani

a aj tak sa furt mýlime. Napríklad napíšeme „teraz si ma rozosmial“ a mladej šumienke stačí napísať LOL z anglického Lot Of Laugh – veľa smiechu. Neprajte si napríklad vedieť, čo znamená v internetovej komunikácii skratka MFŠ. V slušnej spoločnosti sa používa spojenie choď do teplých krajín, pričom sa tým nemyslí dovolenka v Karibiku. OMG znamená zvo-

o technickom stave vozidla, či „toaleták“ – toaletný papier. Aj mobilná komunikácia, konkrétne SMS (zasa skratka z angličtiny – krátká textová správa), nahráva skracovaniu. Už aj ja píšem na záver esemesky Ď namiesto ďakujem.

Ešte v časoch, keď bol internet v plienkach, sa mi stala zaujímavá skratková príhoda. Akosi

som si z lenivosti drať jazyk zvykol namiesto dovidenia hovoriť dovi a pri telefonovaní namiesto dopočutia dopo. Niekedy som sa so známymi lúčil slovami dovi, dopo. Čo čert nechcel, raz som telefonoval istej stredne dôležitej dáme. Keď sme končili rozhovor, tak sa mi zo stresu pomotali skratky a ja som vyhrkol dopi a zložil telefón. Vzápätí ma obľial pot. Ako si to dotýčná vysvetlí? Nebodaj ako nadávku. Keď mi však na druhý deň telefonovala, zašvitorila, ako som vedel, že šéf oslavuje narodeniny a ona sa akurát chystala dopiť pohár vína. A tak som získal pohovár jasnovidca.

Marek DANKO

Jozef Cíger Hronský ako novinár a publicista – k 120. výročiu narodenia Lepšie zažiť svetielko, ako preklínať tmu

Pavol PARENÍČKA – Foto: www.profis.sk – II. časť

„Bud' s nami, Pane! Neopúšťaj nás v boji, keď sme skončili borbu s cudzou mocou, vyrovnali sme sa bratom a chceme dobojovať boj i so sebou, so svojimi nedostatkami, vykoreniť poklesky národa, ktoré nezdedil od otcov, ale vstúpila mu ich cudzia ruka... Bud' s nami, Pane! Neopúšťaj nás, ak by kedykoľvek v budúcnosti nadišla chvíľa taká, že niekto by kradmou rukou siahol na našu vlasť a jej slobodu a skypela by slovenská krv nie hnevom ani pomstou, ale v spravodlivej povinnosti brániť slovenské práva až do posledného dychu s pravdou v srdci a mečom v ruke. My budeme s Tebou, Pane, a Ty ostávaj s nami.“ J. C. Hronský: Slovenská modlitba, 14. marca 1939

Matica slovenská mala svojich hrdinov. Na prvom mieste to bol prvý matičný predseda Štefan Moyses. Po česko-slovenskom prevrate na neho nadviazal baťko Jozef Škultéty, ktorý sa stal akýmsi kultúrnym mostom medzi 19. a 20. storočím. Po vzniku slovenskej štátnosti od roku 1939 tieto úlohy Moyses a najmä Škultétyho za jeho pomoci sa chystal absolútne pripravený na svoje plecia prevziať práve Jozef Cíger Hronský. Mal na to naozaj všetky predpoklady, len kolesá svetových dejín sa inak krútili. Prišli roky 1945 a 1948 s dočasným koncom nádejí. V srdciach nielen matičiarov pod Tatrami však ostalo meno Hronský na večné časy.

■ ŠTÁTNOŠŤ NADOVŠETKO

Keď 14. marca 1939 vznikol prvý Slovenský štát, Hronský si dobre uvedomoval dobové súvislosti, okolnosti a závislosti, chápal pohnuté časy a videl napäté politické pomery, za ktorých sa zrodil. Preto žiadal, aby sa táto historická udalosť vtedy aj neskôr posudzovala spravodlivo, pričom sám ju považoval za zákonité vyústenie národných pohybov. Nadšený Hronský sa v tomto smere o veľkú radosť vedel aj podeliť so svojimi čitateľmi v časopisoch, tak ako to urobil v matičnom tlačovom orgáne Slovensko: „Máme svoj štát! Náš slovenský, národný štát! My slovenský národ ho máme. My, ktorí sme cez dlhé stáročia iba do svojich túžob, do svojich snáh, viery, borby a utrpenia mohli zaobľovať myšlienku slovenského štátu, tohto najvyššieho výdobytku slovenského národa. 14. marca 1939 zatriasla sa mapa strednej Európy na mieste, kde náš slovenský rod mal a má všetky prirodzené, Bohom mu dané, krvou i slzou posvätené práva na postavenie vlastnej strechy, a na tomto mieste pred zrakmi celého zjavil sa nový štát, ktorý

do mapy Európy ešte nikdy nebol zakreslený. Náš Slovenský štát! Slovensko.“

■ DOMINANTNÁ TEMATIKA

Väčšinu Hronského novinárskej a publicistickej tvorby do roku 1945 tematicky vyplňovali články o Matici slovenskej. „Keď som vstúpil roku 1933 do služieb Matice v T. Sv. Martine, bolo nás

málo – vari jedenásť – a prorocktá tak, že materiálne ťažkosti naisto podkopú matičné sily, pochová sa sama. Valili sa na Maticu aj úradné hrozby, aj všetliho nepekneho. Nevedel som sám, kde začínať... O mesiac začalo sa už brieždiť. O rok nás boli v ústredí Matice desiatky a vonku tisícky. Po krátkych rokoch stovky pracovali v ústredí

a veľké desať tisícky vonku,“ spomína hrdý na genézu matičného fénixa. Na inom mieste na margo mimoriadne bohatých matičných aktivít prízvukuje: „Nemám po ruke nijaké štatistiky a môžem hovoriť iba o zjave, na ktorý sa pamätám. Iba to, že v Matici v poslednom období každé tri dni vyšli dve publikácie. Uvažujme o tom trochu!“

■ TAJOMNÍK A SPRÁVCA

Hronský ako hlavný tajomník a od roku 1940 správca Matice slovenskej v pozícii jej budovateľa a vrcholového reprezentanta napísal množstvo článkov – od stručných informácií až po rozsiahle výročné správy, v ktorých sa venoval matičnému životu a všetkému, čo s ním súviselo – a publikoval ich v periodickej tlači. Prostredníctvom týchto príspevkov možno sledovať, ako Matica a jej činnosť v neľahkých tridsiatych a ešte ťažších vojnových štyridsiatych rokoch pod jeho manažérskym vedením pribúdala, rozširovala sa a košatela, až sa stala najvýznamnejšou i najmodernejšou kultúrnou ustanovizňou na Slovensku, pritom prísne apolitickou, aj keď autonomistickou.

„Viem, politizovať nebudete,“ uvažuje Hlinka v príhovore k Hronskému v roku 1935 pred cestou matičnej delegácie do Ameriky a ďalej mentorsky pokračuje: „A ani nepolitizujte! Matica nech nepolitizuje, Matica nech je dobrou matkou všetkých a politiku nech robia tí, ktorým patrí.“ Hronskému však nebolo treba osobitne zdôrazňovať, aby Matica pod jeho vedením išla cestou kultúry, vedy a osvety, a v nej politika nenašla ani nemala miesta.

■ INŠPIRÁCIE Z AMERIKY

V rokoch 1935 – 1936 absolvovala delegácia Matice slovenskej pod vedením Hronského pracovnú návštevu Kanady a USA. V tejto súvislosti treba poznamenať, že už jej prípravu, potom priebeh a napokon výsledky

Hronský zanietene, podrobne až analyticky z rozličných aspektov kulturológie komentoval v súvekej slovenskej periodickej tlači. Hronský pochopil, že kanadskí a americkí Slováci sú výhonkom slovenského koreňa, a nechcel pripustiť, aby sa z tohto výhonka stala suchá ratolesť. Preto tejto otázke venoval osobitnú pozornosť, preto ju tak často uvádzal na stránky slovenských novín, preto o nej nakoniec napísal aj rozsiahlu dvojzväzkovú cestopisnú knihu, a preto v Clevelande 3. mája 1936 stroho konštatoval: „Matica slovenská je zlatou niťou, čo spája.“

Hronský chodil po Novom svete s otvorenými očami. Ohromila ho industrializácia a nové americké technológie, najmä v oblasti nevyspytateľných možností polygrafického priemyslu a jeho zapojenia do kultúrnych potrieb národa. Tu kdesi sa v jeho geniálnej hlave začína rodiť projekt budúcej matičnej Neografie.

■ MATICA MÁ SPÁJAŤ

Hronský svoju novinársku a publicistickú tvorbu podriadil matičným a slovenským národným a štátnym záujmom. Matica za jeho vedenia symbolickou niťou nemala spájať len Slovákov doma so Slovákami v zahraničí. Hronský jej programové zameranie v intenciách tradicionalizmu rozšíril aj na model spolupráce slovenských katolíkov a evanjelikov, straníkov i bezpartajných, inteligenciu i ľudí roboty. Malo ísť o neuniformnú jednotu národa pod matičnou egidou. Náznak záblesku zázraku národného zjednotenia kedysi iniciovali v matičnom prostredí Moyses a Kuzmány, neskôr po československom prevrate sa ho v politickej oblasti pokúšali vzkriesiť Hlinka a Rázus, na kultúrnom poli Škultéty a Hronský so svojou Maticou.

■ PREFEROVAL DIVADLO

Velmi vážnu rolu v Hronského publicistickej tvorbe zohrala oblasť kultúry, literatúry a umenia. Z neho sa najviac sústredil na divadelníctvo, viac ochotnícke, menej profesionálne. Hronský bol živou vodou matičného Ústredia slovenských ochotníckych divadiel a jeho hovorcom, tlačovým tajomníkom, organizátorom, kronikárom a teoretikom, o tejto problematike publikoval množstvo článkov, najmä v časopise Naše divadlo, ktorý aj redigoval.

(Pokračovanie v nasledujúcom čísle)

Jozef KELLO patrila k prvým profesionálnym hercom na Slovensku

Vytvoril galériu ľudových postavičiek

Pavol M. KUBIŠ

Na meno slovenského herca Jozefa Kella mám, priznám sa, zvláštnu osobnú spomienku. Ako študent štvrtého ročníka odboru divadelná veda na bratislavskej Vysokej škole múzických umení som sa mal rozhodnúť pre tému diplomovej práce. Pán profesor Zoltán Rampák, ako vedúci mojej diplomovky, mi ponúkol tri témy – tri osobnosti: herecké profily Márie Bancíkovej alebo Jozefa Kella, či zhodnotiť dramatickú tvorbu básnika Jána Roba-Poničana. A keďže z tejto trojice žil vtedy v Bratislave už iba Ján Poničan, rozhodol som sa pre neho. No herec Jozef Kello, pre mňa dovtedy takmer neznámy komik, mi utkvel v pamäti ako „akýsi nesplatený dlh“.

Jeho rodná dedinka – liptovský Bobrovec – bola známa čulým divadelným ochotníckym životom od roku 1895. O štyri roky neskôr – 18. októbra 1899 – sa tu narodil Jozef Kello ako tretie dieťa z dvanástich. Po skončení základnej školy prešiel malý Jožko aj javiskovým krstom, keď už ako dvadsiročný hral v akejsi Moliérovej hre. Podnet na voľbu povolania mu dal otec, ktorý pracoval v Budapešti ako murár a vedúci stavby. V roku 1905 odišiel za otcom priučať sa jeho profesii.

■ ŤAŽKÁ DRINA

Aj v čase, keď skutočne ťažko pracoval, tešili ho stretnutia s krajanmi (v letnej sezóne bývalo v Budapešti aj dvestotisíc Slovákov). O ich kul-

túrne vyžitie sa starali robotnícke spolky a v jednom z nich – v Katolíckom robotníckom kruhu, si Jozef Kello začal rozvíjať svoj talent. V roku 1907 založil bobrovecký rodák Július Kustra Slovenskú stolovú spoločnosť Kriváň a ešte v tom roku zahrali Hollého hru Kubo. Medzi účinkujúcimi bol aj Jozef Kello, no svoju prvú rolu v divadelnej hre Sirota hral v Budapešti o rok skôr. V spolkoch sa sústreďoval akýkoľvek kultúrny život budapešťanov Slovákov, pokiaľ ich v roku 1914 maďarské úrady nezrušili. Netrvalo dlho a talentovanému mládenkovi ponúkli štúdium herectva v Prahe. Následne však prekázala prvá svetová vojna...

Koniec vojny zastihol Kella v Chorvátsku a v roku 1919 sa prisťahoval do Košíc ako knihovník a plá-

noval si tam alebo inde na Slovensku otvoriť knihkupectvo. Organizoval tu literárne a spoločenské večierky a hrával, pravdaže, v ochotníckych predstaveniach. V Košiciach sa dočítal aj o výzve Družstva SND, adresovanej slovenským ochotníkom, aby sa zúčastnili na prijímacích skúškach pre zájazdový súbor činohry.

■ S BOHATOU VÝZBROJOU

Na konkurz, ktorý v júni 1921 vypísalo Družstvo Slovenského národného divadla v Bratislave, prišiel tridsaťdvaročný Jozef Kello s bohatou výzbrojou z dlhoročnej ochotníckej praxe. Pred komisiou obstál, a tak sa spolu s Janom Borodáčom, Olgou Országhovou-Borodáčovou, Andrejom Bagarom a Gašparom Arbétom ocitli ako zaklada-

teľský pilier našej reprezentačnej činohry a Kello patrila k prvým profesionálnym hercom na Slovensku

Po spomínanom úspešnom konkurze pôsobil od 1. augusta 1921 v „druhom súbore“ činohry SND, zvanom Marška, ktorý sa však po roku rozpadol a on prešiel na sezónu do Nováckovej kočujúcej spoločnosti, z ktorej ho v roku 1923 Oskar Nedbal angažoval do činohry SND, kde hral až do svojej smrti – pred šesťdesiatimi piatimi rokmi – 17. marca 1951.

■ HERECKÁ PÚŤ

Divadelná dráha Jozefa Kella bola poznačená svojráznosťou; jeho herecký prejav by sme mohli označiť pre dominantné znaky ako charakterovú komiku, prechádzajúcu do tragikomickosti. Paleta postáv, ktoré na javisku Slovenského národného divadla vytvoril, je neobyčajne pestrá a rozsiahla. V súbore patrila k najobľúbenejším hercom, išiel z úlohy do úlohy; bilancia hereckého života prezrádza, že vytvoril 297 postáv a odohral takmer šesťtisíc predstavení. Divadelná kronika zaznamenáva aj jednu jeho baletnú postavu v Nedbalovom baletе Princezná Hyacintha v sezóne 1925/1926, naštudovanú pod skladateľovou taktovkou.

Z týchto štatistických ukazovateľov, zahrňujúcich rozsahom i význa-

mom najrôznejšie kreácie, možno sfomovať plastický profil Kellovho vzácneho realistického herectva, „nepretrženú líniu jeho ľudových postáv v klasických i súčasných slovenských hrách, ktorými sa zapísal do dejín slovenského interpretačného umenia...“ (Nelly Štúrová).

Pamätné role boli najmä Pán z Chudobíc v Chalupkovom Kocúrkove, Žajdlík v Záborského Najdúchovi, Spitzer v Palárikovom Inkognite alebo celá galéria postáv v hrách Jozefa Gregora Tajovského a Ivana Stodolu.

Tento výpočet možno rozšíriť nielen o úlohy v hrách ďalších slovenských a českých dramatikov (Ferko Urbánek, Vladimír Hurban Vladimírov, Jozef Holý, Karol Urbanovič, Július Barč Ivan, Jozef Kajetán Tyl, Alois Jirásek, Karel Čapek, František Langer a ďalší), ale aj o postavy v hrách svetovej klasiky (W. Shakespeare, N. V. Gogol, A. N. Ostrovskij, M. Gorkij, A. P. Čechov...).

Galériu svojich rýdzich ľudových postavičiek ozdobil majstrovsky vykreslenou figúrkou obecného hlásnika Ondra Trúbeku v pásme Rok na dedine. Na striebornom plátne sme ho mohli vidieť v slovenskom filme Varujú...! (1947) režisérov Paľa Bielika a Martina Friča.

Komárňanskí divadelníci znova siabli na Sen noci svätojánskej Hermia a Lysander ožili v muzikáli

Jana PIPÍŠKOVÁ – Foto: www.sennocisvatojanskej.sk

Kráľovná víl Titánia s kráľovnou škriatkov Artemis sa poškriepili. Titánia si totiž prisvojila chlapča z Indie, a to malo patriť Artemis. Ich zlosť a nevraživosť dopadli na ľudí. Vietor zdvihol hmlu i moria a vliel ich do riek. Rozvodnili sa, zničili úrodu a ľuďom sa nevodilo dobre. Kráľovné bude treba čo najskôr zmieriť...

Znie to, akoby sme písali rozprávku, ale nie je to tak. Sen noci svätojánskej napísal William Shakespeare už v roku 1594. Dodnes však patrí medzi najobľúbenejšie a najčastejšie hrané hry. Príbeh je o štyroch mladých aténskych zalúbencoch. Ako to v rozprávkach, ale aj v živote býva, láska si za svoju prítomnosť pýta daň. Mladá šľachtičná Hermia sa zalúbila do Lysandra, ten, žiaľ, nemá urodzený pôvod, a tak je jej matka proti. Podľa Aténskeho práva hrozí Hermii smrť. Do deja vstupuje aj krásna Helena, ale aj skupina ochotníckych hercov. Víly aj škriatkovia, no najmä jeden – popletený Puk, riadne zamotajú hlavy celému lesu.

Komárňanskí divadelníci v novom naštudovaní Shakespeareovej predlohy v muzikáli.

Tento roztomilý a vcelku muzikálu komárňanskí ochotníci. Pod vedením riaditeľa Domu Matice slovenskej v Komárne

Jozefa Černeka v roku 2008 pri-niesli na divadelné dosky dielo, ktoré v priebehu dvoch rokov videlo dvadsaťšesťtisíc divákov. Vo februári tohoto roka uviedli tento ich najúspešnejší projekt ako obnovenú premiéru. Pridali piesne, ďalšie choreografie a vytvorili úplne nové kulisy. Diváci ich Sen opäť ocenili. Dramatický krúžok pracuje pod záštitou Gymnázia L. J. Šuleka a Matice slovenskej v Komárne už dvanásť rok. Za sebou má deväť muzikálov a činohier, počet divákov prekročil už hranicu päťdesiat tisíc, vydali štyri vlastné albumy a na javisku počas skúšok a predstavení strávili sedemtisícpäťsto hodín. Ak by ste očakávali, že podobný krúžok budú tvoriť len deti a pár rodičov, nie je to tak. Viacerí zo zakladajúcich členov už doštudovali aj vysokú školu a naďalej pokračujú v činnosti v krúžku. A aj v tomto muzikáli sa stretávajú tri generácie – popri študentoch stredoškôlkoch, žiakoch základných škôl tu účinkuje aj herečka, ktorá už oslávila šesťdesiatku.

MATIČNÝ SPRÁVODAJ

Oslavy oslobodenia obce Valaská. – 4. 3. 2016 o 16 h. Spojené s vystúpením spevokolu Lipka na námestí a pri pamätníkoch.

Predveľkonočné stretnutie rodín: Veľká noc prichodzí... – 7. 3. 2016 o 17 h. Koncertná sála Reduty Spišská Nová Ves.

Program: piesne, tance a obrady spojené s Veľkou nocou a príchodom jari. Výstavy: Veľká noc u nás doma, Veľká noc očami detí. Vstupné dobrovoľné.

Cena Slovenského učenného tovaríšstva v Trnave 2015/2016 – XVIII. ročník celoslovenskej literárnej súťaže. Súťaž vyhlásili: Literárny klub BERNOLÁK pri MO MS v Trnave v spolupráci s mestom Trnava, Knihnicou Juraja Fándlyho v Trnave, Bernolákovou spoločnosťou v Bratislave a redakciou dvojtyždenníka KULTÚRA v Bratislave. Podmienky súťaže nájdete na: <http://matica.sk/news/2015/11/cena-slovenskeho-uceného-tovarisstva-v-trnave-20152016/>. Uzávierka prác je do 18. 3. 2016.

Za krásu slova – krajská súťaž. Súťaž je určená žiakom stredných škôl v dvoch kategóriách:

I. kategória – SOŠ
a II. kategória – gymnáziá. Propozície súťaže: <http://matica.sk/events/event/vyhlasenie-krajskej-sutaze-za-krasu-slova/>

Mená víťazov z každej kategórie v školskom kole potvrdí škola s prihláškou do krajského kola, ktorú treba poslať do 18. 3. 2016.

Tradičné páračky prežívajú dodnes

Zachovanie bohatých miestnych tradícií je hlavným cieľom kultúrno-spoločenského podujatia Páračky, ktoré sa konalo v sobotu 20. februára v obci Polichno v Lučeneckom okrese. O akcii, ktorú obec už tretí rok organizovala v spolupráci s miestnym odborom Matice slovenskej, TASR informoval starosta Pavel Kyseľ.

Na podujatí prezentovali aj tradičné polichňanské kraslice. „Ide o starobylé ľudové zdobenie kraslic, typické pre tento región. Motívy týchto kraslic siahajú údajne až do 17. storočia a existuje okolo šesťdesiat rôznych vzorov,“ priblížil starosta s tým, že v dedine by túto tradíciu zdobení radi obnovili.

Podľa slov etnologičky Novohradského múzea s galériou Emílie Mázorovej je podstatou celého podujatia, ako napovedá aj jeho názov, páranie peria. „Hoci sa fašiangové obdobie už skončilo, páračky bývali v minulosti aj neskôr počas celého zimného obdobia. Šlo vlastne o vzájomnú výpomoc dedinských žien a dospelých dievčat, ktoré počas večerov u domácej gazdinej párali husacie perie do vankúšov a perín,“ objasnila etnologička.

[teraz.sk; 19/02/2016; TASR]

MATICA SLOVENSKÁ

podľa ustanovení Zásad výberových konaní na vedúce funkcie pracovísk, útvarov a ústavov Matice slovenskej zo dňa 1. 2. 2014

VYHLASUJE výberové konanie na miesto vedúceho zamestnanca

Obsadzované miesto: riaditeľ Domu Matice slovenskej

Miesto výkonu práce: Dom Matice slovenskej, Hlavná č. 68, 040 11 Košice

Náplň práce: riadenie Domu Matice slovenskej (ďalej iba D MS) ako samostatného profesionálneho, výkonného, metodického a odborného pracoviska s právnou subjektivitou na vymedzenom území, ktoré plní kultúrne a spoločenské ciele voči členskej základni, ale aj širokej verejnosti. Zabezpečuje predovšetkým systematickú starostlivosť o rast členskej základne, vytváranie podmienok na zakladanie a rozvíjanie činnosti MO, ZO, VO a OMM, propagáciu Matice slovenskej prostredníctvom tlačovín a výrobkov, napomáha dodržiavanie platných zákonov v oblasti upevňovania slovenskej štátnosti, používanie štátnej symboliky a jazyka, ochranu a rozvíjanie slovenskej kultúry i duchovného života národa. Zabezpečuje dodržiavanie finančného rozpočtu MS a využívanie grantového systému s cieľom finančného zabezpečenia činnosti D MS. Spolupracuje s orgánmi štátnej správy, orgánmi územnej samosprávy, kultúrnymi inštitúciami, so školami, s neštátnymi i mimovládnyimi organizáciami a ďalšími organizáciami v územnej pôsobnosti. Pripravuje ročné hodnotiace správy, rozborov činnosti a rozpočtu D MS, spolu s Členským ústredím MS koordinuje celkovú činnosť D MS, najmä pri realizácii projektov na regionálnej úrovni. Nesie zodpovednosť za plnenie spoločenského poslania D MS v zmysle zriaďovacej listiny D MS, zabezpečuje úlohy určené príslušnými zákonmi a základnými dokumentmi MS, zodpovedá za hospodárenie D MS a starostlivosť o zverený majetok. Komplexne riadi a vyhodnocuje práce podriadených pracovníkov.

POŽIADAVKY NA UCHÁDZAČA:

vysokoškolské vzdelanie I. stupňa
odborná prax v kultúre vitaná
profesionálne vystupovanie, prezentačné, riadiace a organizačné schopnosti
samostatnosť, rozhodnosť, zodpovednosť, dynamickosť

potrebná gramotnosť PC na používateľskej úrovni
znalosť cudzieho jazyka vitaná
vodičský preukaz sk. B
členstvo v Matici slovenskej
Termín nástupu: dohodou

Informácie pre uchádzača: Písomnú prihlášku do výberového konania spolu s profesijným životopisom, motivačným listom, koncepciou riadenia a činnosti D MS v Košiciach, dokladom o najvyššom dosiahnutom vzdelaní, výpisom z registra trestov nie starším ako tri mesiace a písomným súhlasom so spracovaním osobných údajov treba na ciele výberového konania zaslať najneskôr do 15. 3. 2016 na adresu: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin, alebo osobne v podateľni na uvedenej adrese pod značkou: „Výberové konanie Dom MS Košice“.

Kontaktná osoba: Bc. Eva Farkašová, tel: 043/381 2820

V Martine 22. 2. 2016

Ing. Marián Tkáč, PhD., v. r.
predseda MS

Zvolenský matičiari odhalili bustu Jozefa Cígera Hronského

Podobizeň vznikla v ateliéri Jána Kulicha

Text a foto: (mrs)

Spisovateľ, výtvarník, publicista, matičný činovník Jozef Cíger Hronský sa narodil pred 120 rokmi vo Zvolene. Pri tejto príležitosti zvolenský matičiari za účasti najvyšších predstaviteľov Matice slovenskej, primátorky mesta Zvolen Lenky Balkovičovej a zvolenských poslancov odhalili v centre mesta bustu tohto významného Slováka. Na tomto mieste ju tentoraz odhalili už po tretíkrát.

Bustu J. C. Hronského umelecky stvárnil sochár J. Kulich ešte pred príchodom vojsk Varšavskej zmluvy pred rokom 1968. Práve počas Pražskej jari sa vytvorilo politické prostredie, keď sa busta mohla verejne odhaliť. Onedlho počas normalizácie ju však komunistickí pohlavári odstránili. Po vzniku Slovenskej republiky po roku 1993 sa odhalila druhý raz. Následne ju ukradol neznámy páchatel. Teraz ju teda 27. februára 2016 odhalili po tretí raz. Vysvetlil aktivista zo Štúrovej spoločnosti J. Pinka st. Najväčšiu zásluhu na odhalení má Matica slovenská, a predovšetkým jej pracovník Branislav Husár, ktorý formou finančnej zbierky získal zdroje na jej

Staronová busta...

Bustu J. CÍGERA HORNSKÉHO odhalili predseda MS a primátorka Zvolena L. BALKOVIČOVÁ.

opätovné odliatie. Poďakovanie v tejto súvislosti patrí najmä dcére J. Kulicha a jeho galérii vo Zvolenskej Slatine. Pri tejto príležitosti matičiari pripravili aj výborný kultúrny program v susednom Divadle J. Gregora-Tajovského. Spoločne veríme, že tentoraz ostane busta Hronského vo Zvolene navždy.

Text a foto: (mrs)

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

*Je po
voľbách*

V čase, keď čítate tieto riadky, možno už budú známe výsledky volieb. A tak dumka o tom, čo bude po nich, je zrejme namieste.

Pokiaľ ide o ich výsledky, tie zaiste ovplyvnili pokusy priateľov „farieb a textilu“ destabilizovať aj to, čo ešte koncom minulého roka bolo stabilné (teda napríklad postoj učiteľov k práve schvaľovanému štátnemu rozpočtu), a nepripustiť ani máčik pokoja a zdravého rozumu tam, kde tak veľmi chýba (teda v našich médiách). Ale ovplyvnil ich aj u nás typický „antimušketerský“ spôsob boja: jeden proti všetkým a všetci proti jednému. Na jednej strane bolo všetko výborné, na druhej strane nič nestálo za „močku dohánú“. Život však nebýva čierno-biely. Minusov je veľa: jeden za všetky (a za všetky doterajšie vlády): počas dvadsiatich troch rokov samostatnosti nedokázali sme spojiť diaľnicou Bratislavu s Košicami! A ešte: kradne sa. A plusy? Nuž, azda fakt, že máme svoj štát ako možný prostriedok správať sa tak, ako to vyhovuje nám. Hneď však treba doložiť, že všetko je dnes relatívne, vrátane možnosti nášho štátu. Nezatvárajme si oči: Európa nás ide súdiť a zrejme aj odsúdiť za vlastné potraviny, za ochranu vody, za nesúhlas s kvótami. To však neznamená, že už nič nemôžeme a nezmôžeme!

Je po voľbách, a keby sa len niektoré zo „sľubovaných“ sľubov splnili, to by sme si žili! Skončil by sa nával cudzincov do Európy (k čomu môžeme prispieť, veď budeme od 1. júla Európe predseď). Absolútne prestaneme kradnúť; podporíme rodinu a zmeníme negatívne populačné tendencie smerujúce k vymretiu; množstvo škôl (osobitne vysokých) prispôsobíme reálnym potrebám; školstvo i zdravotníctvo sa zlepši; aby mal štát väčšie finančné možnosti, vrátime mu do rúk strategické podniky... To všetko máme prislúbené!

Čo bude naozaj, už čoskoro uvidíme. No budúcnosť našich rodín a nášho národa si ťažko vieme predstaviť bez kvalitatívnej inej školy a bez toho, aby naše verejnoprávne médiá aj naďalej obchádzali zákon, ktorý ich upravuje. Nestali sa skutočne národné, informačné, kultúrne a vzdelávacie. Už len dúfam, že rovnako, ako je to už bežné, pokiaľ ide o udalosti u našich susedov – aj tých najbližších východných – nás práve neinformujú aj o výsledkoch našich volieb „všetko vediaci“ komentári zo západnej časti nášho bývalého federálneho štátu.

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.

Slováci v Srbsku požadujú slovenské televízne vysielanie RTVS nemôže zabúdať na krajanov

PhDr. Zuzana PAVELCOVÁ, riaditeľka KM MS

Ak môžeme sledovať Ostankino, poľské alebo rakúske vysielanie televízie, ba máločo nám bráni prepnúť televízny prístroj aj na exkluzívnejšie kanály, potom je celkom oprávnená otázka, prečo naši krajanovia v zahraničí, najmä v sústredených krajaňských komunitách, nemôžu sledovať slovenské televízne vysielanie, ktoré by významne prispelo k tomu, aby sa tieto society nemenili na symbolickú „suchú či uschýnajúcu ratolesť“. Táto požiadavka naliehavo zaznela aj na ostatnom reprezentatívnom fóre našich krajanov a ich zástupcov. V duchu uznesenia z neho adresovali v týchto dňoch príslušné odborné orgány MS list vedeniu RTVS, ktorý nižšie publikujeme.

V novembri roku 2015 Matica slovenská usporiadala zasadanie najvyššieho poradného orgánu Matice slovenskej v oblasti problematiky zahraničných Slovákov – Rady pre Slovákov žijúcich v zahraničí pri MS (ďalej len RSZZ pri MS), na ktorej bolo účastných pätnásť delegátov z ôsmich krajín sveta, zástupca Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí a predseda Svetového združenia Slovákov v zahraničí. Jedným zo spoločne prijatých záverov rokovania bol aj bod, kde členovia RSZZ pri MS odporučili Matici slovenskej, aby vyvinula smerom k vedeniu RTVS iniciatívy, aby pre Slovákov žijúcich vo Vojvodine bolo sprístupnené Vaše televízne vysielanie.

Podľa posledných odhadov, uvedených na oficiálnej stránke Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, žije v Srbsku približne šesťdesiat tisíc Slovákov. Z dlhoroč-

ných skúseností Matice slovenskej môžeme potvrdiť, že táto diaspora je maximálne agilná, s preukázateľnou činnosťou zameranou na podporu a rozvoj slovenského jazyka i kultúry v srbskom prostredí. Zároveň Slováci žijúci v Srbsku nie sú len tzv. „suchou ratolesťou“ slovenského národa, svoje aktivity smerujú najmä na deti a mladých

ľudí. O ich pozoruhodnej aktivite svedčia krajaňské periodiká, množstvo slovenských folklórnych súborov, školy s vyučovacím jazykom slovenským, bohatá kultúrna i vedecká činnosť. Práve tieto generácie Slovákov by veľmi pozitívne prijali, aby vysielanie RTVS bolo prístupné aj v oblasti srbskej Vojvodiny. Služilo by im na rozvoj slovenského povedomia, na rozvoj jazykových schopností v materinskom jazyku, a tiež by predstavovalo možnosť sledovať aktuálne dianie na Slovensku.

I keď táto požiadavka bola vedeniu RTVS adresovaná zo strany viacerých inštitúcií, Matica slovenská by Vás chcela opätovne požiadať, aby ste ozrejmili, za akých okolností by bolo možné, aby vysielanie RTVS bolo Slovákom žijúcim v Srbsku sprístupnené a aké kroky je potrebné pre túto zmenu uskutočniť.

Podpora miestnej a regionálnej kultúry dvomi percentami z daní Možnosť ako získať prostriedky

Miestne odbory Matice slovenskej, odbory Mladej Matice, záujmové odbory Matice slovenskej a iné matičné subjekty s právnou subjektivitou si môžu aj v tomto roku samy svojpomocne zabezpečiť finančnú podporu, teda zarábať si na svoju činnosť. Poslúži na to podpora miestnej a regionálnej kultúry s názvom Zarábaj si sám.

2%

Stačí osloviť fyzické a právnické osoby, teda pracujúce osoby, podnikateľov, čo podávajú ročné daňové priznanie či ročné zúčtovanie prostredníctvom zamestnávateľa, ktorí vám darujú svoje dve percentá z daní, teda asignáciu dane. Tieto dve percentá z daní darujú

Inštitútu vzdelávania Matice slovenskej, n. o., ktorý je od 1. januára 2016 zaregistrovaný na prijímanie asignácie z daní, teda dvoch percent.

A ako získate svoje získané financie na činnosť MO MS, OMM, ZO MS?

Každá fyzická či právnická osoba, ktorá vám prispela na podporu miestnej a regionálnej kultúry, vyplní vami prilo-

žený formulár. Vy tieto formuláre do 31. mája 2015, dokedy sa podávajú daňové priznania, vyzbierate a predložíte na Inštitút vzdelávania Matice slovenskej. Po zhromaždení a spracovaní všetkých potvrdení vám bude na účet prevedená nazbieraná suma na aktivity v oblasti miestnej a regionálnej kultúry.

Pavol MIHAL

Gorazdov literárny Prešov vstúpil do tretej dekády trvania Podpora začínajúcich poetov a literátov

Dagmar RUSNÁKOVÁ

Gorazdov literárny Prešov je jednou z najstarších literárnych súťaží, ktoré sa konajú v Prešove. Jubilejným dvadsiatym ročníkom otvoril tretiu dekádu svojho trvania. Za dvadsať rokov existencie dal priestor pre mnohé stretnutia autorov, hodnotiteľov a organizátorov. Nie inak to bolo aj v roku jeho jubilea, keď sa v priestoroch malej scény Divadla J. Záborského v Prešove stretli autori, ktorí prispeli do tejto súťaže a ktorých práce boli ocenené ako najkvalitnejšie.

Vyhlasovateľmi XX. ročníka Gorazdovho literárneho Prešova – celoštátnej súťaže v tvorbe duchovnej poézie, prózy a drámy s medzinárodnou účasťou podujatia, boli Prešovský samosprávny kraj, Divadlo J. Záborského – útvar osvetovej činnosti Prešov, Národné osvetové centrum Bratislava, Spoločnosť svätého Gorazda Bratislava, Gréckokatolícke arcibiskupstvo Prešov. Spolu vyhlasovateľmi súťaže boli Cyrilometodská spoločnosť Bratislava, Gorazdus, n. o., Prešov, Knihnica P. O. Hviezdoslava Prešov, Matica slovenská Martin, Oblastná rada Matice slovenskej Prešov, Rada Konferencie biskupov Slovenska pre vedu, vzdelanie a kultúru, Spolok sv. Cyrila a Metoda Michalovce, Spolok sv. Vojtecha Trnava, Spolok slovenských spisovateľov a Svetové združenie Slovákov v zahraničí. Podujatie bolo súčasťou XXVI. svetogorazdovských dní na Slovensku a Dekády svätého Gorazda na Slovensku 2005 – 2015 a už po siedmy raz sa uskutočnilo pod zášti-

tu exprezidenta Slovenskej republiky Ivana Gašparoviča.

Odborná porota o umiestnení autorov rozhodla takto: V kategórii poézie bola prvým miestom ocenená tvorba Jána Živčáka z Podolíncu, druhé miesto získala Barbora Plutová zo Starej Ľubovne a tretie miesto patrilo Gabriele Grznárovej z Tvrdomestíc. Čestné uznanie za tvorbu si v tejto kategórii odniesli Mária Polomská (Lipany), Klaudia Rybovičová (Stará Ľubovňa), Katarína Sivulíková (Stará Ľubovňa), Marek Sopko (Nitra) a Peter Šupoš (Topoľčany).

V kategórii prózy porota udelila len tretie miesto, ktoré za svoju prácu získala Zuzana Martišková (Topoľčany). Máriu Blahovú (Sereď), Vieru Kubovčíkovú (Spišská Nová Ves) a Evu Masnú (Podhorie) ocenili čestným uznaním. Najúspešnejšími deťskými autormi boli Jakub Pluta (Stará Ľubovňa) a Mária Barnovská (Stará Ľubovňa).

Organizátori udelili aj dve mimoriadne ceny, a to Cenu neziskovej

organizácie Gorazdus pri SSOŠ Elba v Prešove a Cenu oblastného pracovníka Matice slovenskej v Prešove. Prvá patrila Márii Polomskej, Marekovi Sopkovi a Jánovi Živčákovi. Cenu Matice slovenskej si odniesla Eva Masná.

K prítomným autorom sa prihovorili PhDr. Ladislav Matisko, predseda Krajského pracoviska Matice slovenskej v Prešove, a PaedDr. Miroslav Holečko, manažér pre národnosť a kresťanské tradície NOC v Bratislave a predsedu prezidia MS, ktorý udelil organizátorom súťaže v mene predsedu MS Ing. Mariána Tkáča Pamätný list predsedu MS.

V slávnostnom umeleckom programe vystúpili Gréckokatolícky katedrálny spevácky zbor pod vedením Valérie Hricovovej. V interpretácii Petra Lejka, herca DJZ v Prešove, odznel text Proglas v preklade V. Turčányho. Texty víťazných poetov zarecitovali študenti ZUŠ M. Moyzesa v Prešove, ktorých vedie PaedDr. Mária Kuderjavá.

PRIPOMÍNAME SI

5. marca

– pred sedemdesiatimi rokmi sa prejavom britského premiéra Winstona Churchilla pri preberaní čestného doktorátu na americkej univerzite vo Fultone voči nedávnomu spojencovi ZSSR začala tzv. studená vojna (1946)

– pätnásť rokov od smrti literárneho vedca, dlhoročného riaditeľa Ústavu slovenskej literatúry SAV Karola Rosenbauma (1920 – 2001)

6. marca

– stopäť rokov, čo sa narodil spisovateľ, pracovník Matice slovenskej, istý čas aj riaditeľ vydavateľstva Osveta Ján Bodeňek (1911 – 1985); najznámejší je jeho román pre mládež Ivkova biela maľ

– pred piatimi rokmi zomrel legendárny slovenský futbalista, ktorý hral aj za výber sveta, Ján Popluhár (1935 – 2011)

7. marca

– šesťstoštyridsať rokov, čo sa stal Bardejov kráľovským mestom (1376)

– pred dvesto štyridsiatimi rokmi Mária Terézia zakázala tresty mrzačenia a mučenie pri výsluchoch (1776)

– dvestopäť rokov od smrti katolíckeho kňaza, národného buditeľa a spisovateľa Juraja Fándlyho (1750 – 1811)

– pred štyridsiatimi rokmi zomrel novinár a spisovateľ Jozef Nižňanský (1903 – 1976); pripomeňme si jeho populárne romány Čachtická pani, Dobrodružstvo Mórica Beňovského, Cholera, Lásky Žofie Bosniakovej a i.

8. marca

– pred sto päťdesiatimi piatimi rokmi vyšlo prvé číslo humoristického časopisu Černokňažník (1861); jeho vydavateľom bol Viliam Pauliny-Tóth, zakázali ho o tri roky, jeho vydávanie Martinčania obnovili v roku 1876, znova ho úrady zakázali v roku 1910, ale už natrvalo

– stodvadsať rokov, čo sa narodil spisovateľ Elo Šándor (1896 – 1952), počas druhej svetovej vojny bol hovorcom exilovej Benešovej vlády v Londýne, jeho najznámejším dielom je trojzväzkový sfilmovaný humoristický román Sváko Ragan z Brezovej

– v roku 1911 sa prvýkrát pripomínal Medzinárodný deň žien; 105. výročie

– náš futbalový reprezentant Róbert Mak má dvadsaťpäť rokov

9. marca

– sto dvadsaťpäť rokov od smrti evanjelického kňaza, národoveckého publicistu a matičiara Augusta Horislava Krčméryho (1822 – 1891)

– moderátor Martin Nikodým osláví štyridsaťpäť rokov

10. marca

– pred štyristo dvadsiatimi piatimi rokmi Turci prepadli jarmok v Tekovských Lužanoch, zhabali všetok tovar a chlapov odviekli do otroctva (1591)

– dvestodvadsať rokov od narodenia slepého širitela slovenských kníh a tlače Martina Hrebendu (1796 – 1880)

11. marca

– pred dvadsiatimi piatimi rokmi Matica slovenská usporiadala v Bratislave veľké celonárodné zhromaždenie na podporu myšlienky slovenskej štátnosti (1991)

– sedemdesiatpäťky sa dožíva básnik, spisovateľ pre deti a bábkar Jozef Mokoš, člen Spolku slovenských spisovateľov

– tridsať rokov má futbalový brankár Tomáš Košícký

(jč)